

ایران توشه

- رانلور نمونه سوالات امتحانی

- رانلور گام به گام

- رانلور آزمون گاج و قلم چی و سنجش

- رانلور فیلم و مقاله آنلاین

- رانلور و مشاوره

 IranTooshe.ir

 [@irantooshe](https://t.me/irantooshe)

 [IranTooshe](https://www.instagram.com/IranTooshe)

الکتریسیته ساکن: به مطالعه بارها در حالت سکون ، الکتریسیته ساکن می گویند.

بار الکتریکی: به دو نوع ۱. بار مثبت و ۲. بار منفی است. وقتی دو جسم نارسانا را به یکدیگر مالش دهیم ، معمولا هر دوی آن ها دارای بار الکتریکی شده و به یکدیگر نیرو وارد می کنند.

☀ **بارهای الکتریکی هم نام یکدیگر را دفع می کنند و بارهای الکتریکی نا هم نام یکدیگر را جذب می کنند.**

☀ **اگر جمع جبری بارهای الکتریکی در یک جسم صفر شود به معنای خنثی بودن آن جسم است.**

یکای بار الکتریکی: یکای بار کولن C است. یکای کولن از نظر اندازه بسیار بزرگ است ، بنابراین اغلب موارد از یکاهای کوچکتر میکروکولن μC و نانوکولن nC استفاده می شود.

الکتروسکوپ: وسیله ای است که دارای یک ورقه نازک فلزی (مخصوصا طلا) که روی یک تیغه فلزی به یک کلاهک رسانا متصل است که مجموعه تیغه فلزی و ورقه طلا در یک قاب عایق قرار دارد.

کاربرد الکتروسکوپ: ۱. تشخیص باردار بودن اجسام - ۲. تشخیص نوع بار اجسام - ۳. تشخیص رسانا یا نارسانا بودن اجسام

ساختار اتم: اتم از دو قسمت هسته و الکترون های اطراف هسته تشکیل شده است. درون هسته پروتون و نوترون وجود دارد. نوترون از نظر الکتریکی خنثی بوده و الکترون دارای بار منفی و پروتون دارای بار مثبت است.

☀ **بار الکترون و پروتون از نظر اندازه برابر و از نظر علامت مخالف هم هستند.**

☀ **از نظر الکتریکی در حالت عادی به دلیل اینکه تعداد الکترون ها و پروتون های داخل اتم برابر است پس اتم خنثی می باشد.**

اندازه بار الکترون و پروتون: اندازه بار هر پروتون و الکترون را بار بنیادی می گوئیم و آن را با e نشان می دهیم و برابر است با $1.6 \times 10^{-19} C$ ، پس داریم :

$$\text{بار پروتون: } +e = 1.6 \times 10^{-19} C \quad , \quad \text{بار الکترون: } -e = -1.6 \times 10^{-19} C$$

☀ **وقتی دو جسم به یکدیگر مالش داده می شود، تعدادی از الکترون ها از یک جسم به جسم دیگر منتقل می شود. جسمی که الکترون از دست داده است دارای بار مثبت و جسمی که الکترون دریافت کرده است دارای بار منفی می شود.**

اصل پایستگی بار الکتریکی: مجموع جبری همه بارهای الکتریکی در یک دستگاه منزوی (دستگاهی که نه از محیط اطراف خود بار می گیرد و نه به محیط بیرون بار می دهد) ثابت است ، یعنی بار از جسمی به جسم دیگر منتقل می شود ولی امکان تولید یا نابودی یک بار خالص وجود ندارد.

اصل کوانتیده بودن بار الکتریکی: بار الکتریکی هر جسم مضرب صحیحی از یک مقدار پایه است که آن مقدار پایه بار یک الکترون می باشد، به عبارت دیگر حاصل تقسیم بار جسم به بار یک الکترون ، همواره عددی صحیح می باشد و نمی تواند هر عددی باشد:

$$q = \pm ne$$

$$n = 1, 2, 3, \dots$$

اگر جسم الکترون گرفته باشد علامت q منفی و اگر الکترون از دست داده باشد علامت q مثبت می شود.

روش های باردار کردن اجسام: ۱. روش مالش ۲. روش تماس ۳. روش القا

۱. باردار کردن اجسام به روش مالش: در این روش دو جسم (معمولا نارسانا) به یکدیگر مالش داده می شوند، یکی از جسم ها دارای بار منفی و دیگری دارای بار مثبت می شود. تعیین نوع بار الکتریکی هر جسم در این روش به وسیله جدول سری تریبوالکتریک انجام می گیرد.

جدول سری تریبوالکتریک: در این جدول موادی که به انتهای مثبت جدول نزدیک ترند الکترون دهی بیشتر و موادی که به انتهای منفی جدول نزدیک ترند الکترون گیری قوی تری دارند.

انتهای مثبت سری	انتهای منفی سری
موی انسان	تفلون
شیشه	پلاستیک
نایلون	برنج، نقره
پشم	کهرابا
موی گربه	پارچه کتان
شرب	چوب
برنشم	کاغذ
آلومینیوم	پوست انسان

به عنوان مثال با مالش شیشه به پارچه کتان، چون شیشه به انتهای مثبت نزدیک تر است الکترون از دست می دهد و مثبت می شود و پارچه کتان از آنجایی که به سری منفی نزدیک تر است الکترون دریافت کرده و بار منفی به خود می گیرد.

۲. روش تماس: در این روش یک جسم باردار را به یک جسم بدون بار تماس می دهیم.

نکته: اگر دو کره رسانای مشابه با بارهای الکتریکی q_1 و q_2 را که روی پایه های عایق قرار دارند به هم تماس دهیم، بار الکتریکی آن ها پس از تماس با یکدیگر برابر شده و مقدار آن به صورت زیر بدست می آید:

$$q' = \frac{q_1 + q_2}{2}$$

۳. روش القا: ایجاد بار در رساناها بدون تماس با یکدیگر را القای بار الکتریکی می گویند.

قانون کولن: اندازه نیروی الکتریکی (الکتروستاتیکی) بین دو بار نقطه ای که در راستای خط واصل آن ها اثر می کند، با حاصل ضرب بزرگی آن ها متناسب است و با مربع فاصله بین آن ها نسبت وارون دارد.

بنابراین اندازه این نیرو برابر است با:

$$F_{12} = F_{21} = k \frac{|q_1||q_2|}{r^2}$$

در این رابطه: q_1 و q_2 بار الکتریکی برحسب کولن C

r فاصله دو ذره از هم بر حسب متر m

k ثابت کولن ، که عددی ثابت و برابر $k = 9 \times 10^9 \frac{N.m^2}{C^2}$ است.

ثابت کولن k را می توان بر حسب یک ضریب دیگر به نام ضریب گذردهی الکتریکی خلا ϵ به صورت زیر نوشت:

$$k = \frac{1}{4\pi\epsilon}$$

نیروی که دو ذره ی باردار به یکدیگر وارد می کنند از نظر اندازه با هم برابر هستند و از نظر جهت خلاف هم هستند.

اگر اندازه بارهای q_1 و q_2 و یا فاصله بین دو بار r تغییر کند، در مقایسه نیروی الکتریکی در دو حالت می توان نوشت:

$$\frac{F'}{F} = \frac{q'_1 q'_2}{q_1 q_2} \times \left(\frac{r}{r'}\right)^2$$

اگر دو ذره باردار به بارهای q_1 و q_2 و جرم های m_1 و m_2 تحت تاثیر نیروهای یکدیگر قرار بگیرند ، شتاب می گیرند که

مقایسه شتاب این دو ذره از رابطه ی زیر بدست می آید:

$$|F_{12}| = |F_{21}| \rightarrow m_1 a_1 = m_2 a_2 \rightarrow \frac{a_2}{a_1} = \frac{m_1}{m_2}$$

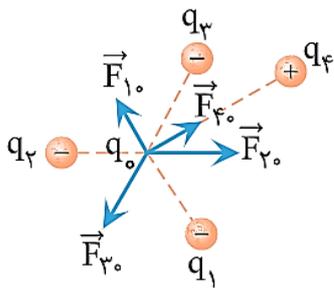
برایند نیروهای الکتریکی: اگر بیش از دو ذره ی باردار داشته باشیم ، نیروی الکتریکی وارد بر هر ذره باردار ، برابند نیروهایی است

که هر یک از ذره های دیگر در غیاب سایر ذره ها ، بر آن وارد می کند.

به عنوان مثال اگر n ذره بار دار در کنار هم داشته باشیم ، که در نزدیکی بار q قرار دارند، آن

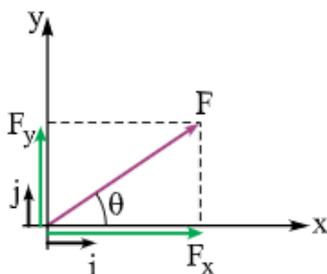
گاه نیروی خالص (برایند) وارد بر بار نقطه ای q با جمع برداری مقابل محاسبه می شود:

$$\vec{F}_{T0} = \vec{F}_1 + \vec{F}_2 + \vec{F}_3 + \dots + \vec{F}_n$$

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

نکته ریاضی: نمایش یک بردار بر حسب بردارهای یکه محورهای مختصات:

$$\vec{F} = F_x \vec{i} + F_y \vec{j}$$

$$F_x = F \cos \theta$$

$$F_y = F \sin \theta$$

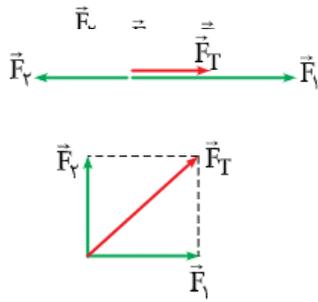
$$\tan \theta = \frac{F_y}{F_x}$$

اندازه برابند نیروها در حالت خاص:

۱. دو بردار همراستا و هم جهت باشند: $F_T = F_1 + F_2$

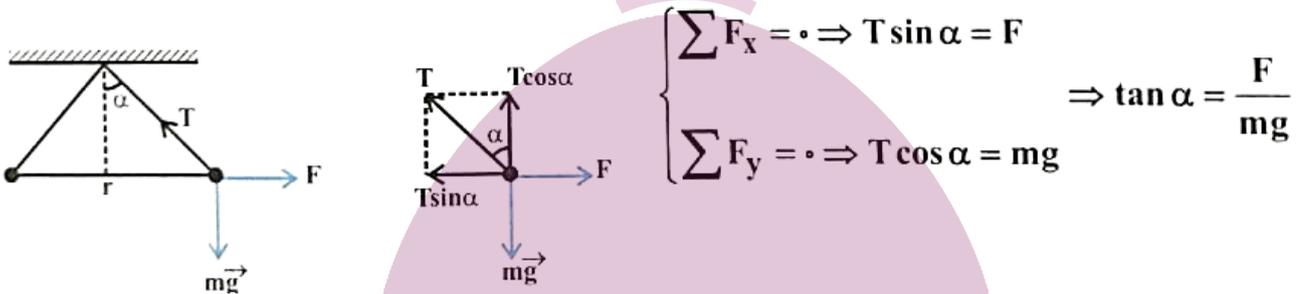
۲. دو بردار همراستا ولی خلاف جهت هم باشند: $F_T = |F_1 - F_2|$

۳. دو بردار عمود بر هم باشند: $F_T = \sqrt{F_1^2 + F_2^2}$

آونگ الکتریکی:

اگر دو گلوله کوچک به جرم های m_1 و m_2 را که بار آن ها q_1 و q_2 است به انتهای دو نخ با طول های مساوی بسته و انتهای دیگر نخ ها را از یک نقطه آویزان کنیم ، اگر زاویه ای که یکی از نخ ها با امتداد قائم می سازد را با α نشان دهیم ، خواهیم داشت:

میدان الکتریکی (E): خاصیتی از فضای اطراف بار الکتریکی است که اگر هر بار دیگری در آن فضا قرار گیرد به آن نیرو وارد می شود، به این خاصیت میدان الکتریکی گفته می شود.

میدان الکتریکی کمیت برداری بوده و یکای آن نیوتن بر کولن N/C می باشد.

محاسبه میدان الکتریکی در یک نقطه از فضا: برای محاسبه میدان الکتریکی در یک نقطه از فضا یک بار کوچک مثبت موسوم به بار آزمون q قرار می دهیم ، نسبت نیروی وارد بر بار آزمون به اندازه بار آزمون ، میدان الکتریکی را در آن نقطه بدست می دهد:

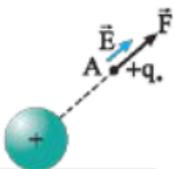
$$\vec{E} = \frac{\vec{F}}{q}$$

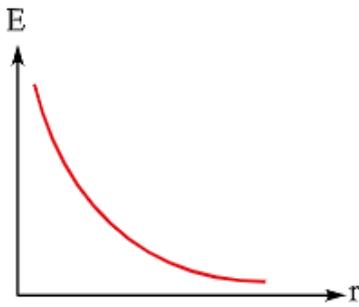
میدان الکتریکی حاصل از یک ذره باردار در یک نقطه به فاصله r از آن ذره باردار:

$$\vec{E} = \frac{\vec{F}}{q} \rightarrow \vec{E} = k \frac{|q||q_0|}{q_0 \cdot r^2} \rightarrow \vec{E} = k \frac{|q|}{r^2}$$

میدان الکتریکی با اندازه بار رابطه مستقیم و با مجذور فاصله از آن نسبت عکس دارد.

تعیین جهت میدان الکتریکی در یک نقطه: کافی است در نقطه مورد نظر بار مثبت آزمون q را در آن نقطه قرار می دهیم ، جهت میدان الکتریکی هم جهت با نیرویی است که به بار مثبت آزمون در آن نقطه وارد می شود.

توجه: با دور شدن از جسم یا ذره باردار، خاصیت میدان الکتریکی نیز کاهش می یابد. نسبت اندازه میدان در دو نقطه اطراف یک ذره باردار با توجه به تغییر فاصله از آن به شکل زیر بدست می آید:

$$\frac{E'}{E} = \left(\frac{r}{r'}\right)^2$$

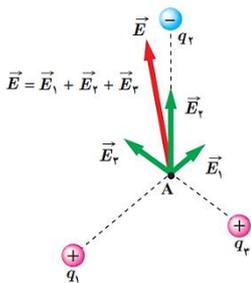
نکته: به طور کلی برای مقایسه میدان الکتریکی در دو حالت داریم:

$$\frac{E'}{E} = \frac{q'}{q} \left(\frac{r}{r'}\right)^2$$

مولد واندوگراف: وسیله ای است برای ایجاد بار الکتریکی که از طریق مالش، بار الکتریکی را در خود ایجاد می کند.

اصل برهم نهی میدان های الکتریکی: میدان الکتریکی ناشی از چند بار الکتریکی در یک نقطه از فضا برابر با مجموع بردار میدان هایی است که هر بار در نبود سایر بارها در آن نقطه از فضا ایجاد می کند.

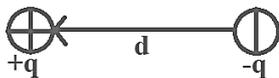

$$\vec{E} = \vec{E}_{10} + \vec{E}_{20} + \vec{E}_{30} \dots$$

تعیین نقطه ای از فضا برای دو بار الکتریکی هم راستا که در آن نقطه میدان الکتریکی برآیند صفر است:

حالت اول اگر دو بار هم نام باشند: در این صورت میدان الکتریکی در بین دو بار و نزدیک به بار کوچک تر صفر خواهد بود. (اگر دو بار هم اندازه باشند، میدان در وسط خط واصل دو بار صفر می شود)

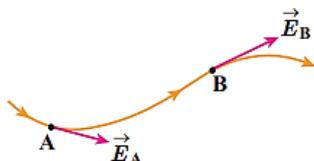
حالت دوم اگر دو بار هم نام نباشند: در این صورت میدان الکتریکی در خارج از دو بار و نزدیک بار کوچکتر صفر خواهد شد.

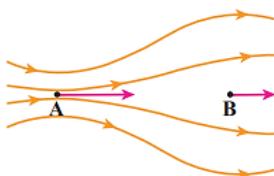
دو قطبی الکتریکی: شامل دو ذره با اندازه بارهای یکسان ولی با علامت های مخالف هم است که به فاصله d از هم قرار دارند.

خطوط میدان الکتریکی: برای تجسم میدان الکتریکی در فضای اطراف اجسام دارای بار، از خطوط جهت داری موسوم به خطوط میدان الکتریکی استفاده می کنیم.

ویژگی خطوط میدان الکتریکی:

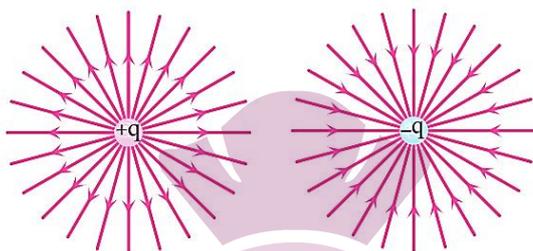
۱. جهت میدان در هر نقطه، برداری است مماس بر خط میدانی که از آن نقطه می گذرد و با آن خط میدان هم جهت است.

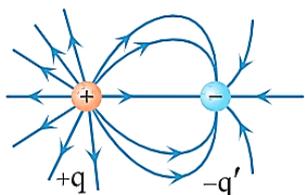
۲. در هر ناحیه که میدان قوی تر باشد خطوط میدان به یکدیگر نزدیک تر و فشرده تر می شود.

۳. خطوط میدان الکتریکی یکدیگر را قطع نمی کنند.

توجه: در رسم خطوط میدان الکتریکی باید دقت کنیم که جهت خطوط میدان از بار مثبت خارج می شود و برای بار منفی به سمت داخل است.

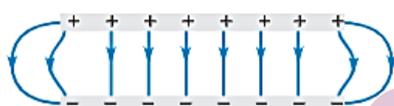
برای یافتن جهت میدان در هر نقطه از فضا کافی است بار مثبت آزمون را در آن نقطه قرار بدهیم، جهت نیروی وارد بر بار مثبت همان جهت میدان الکتریکی خواهد بود.

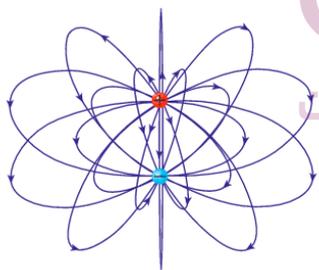
$$|q| > |q'|$$

نکته: خطوط میدان الکتریکی در نزدیکی بار بزرگ تر خمیدگی کمتری دارند.

میدان الکتریکی یکنواخت: اگر اندازه و جهت میدان الکتریکی در تمام نقاط یکسان باشد، می گوییم میدان یکنواخت است.

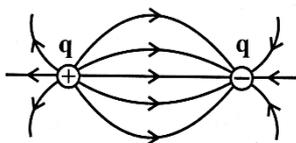

مثال: دو صفحه تخت با بارهای ناهمنام که روبروی هم به صورت موازی قرار گرفته باشند میدان یکنواخت تولید می کنند.

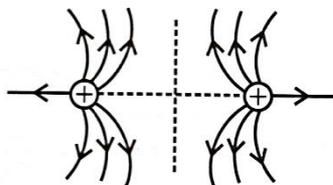

تجسم واقعی خطوط میدان در فضاست، بنابراین طرحی سه بعدی دارد:

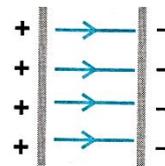
تصویر برخی از حالت های مهم میدان الکتریکی:

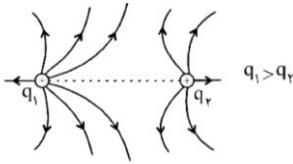
میدان الکتریکی اطراف دو بار ناهمنام با بزرگی یکسان

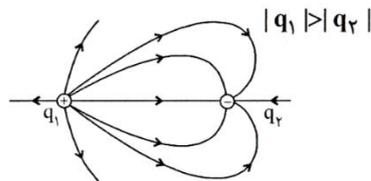
میدان الکتریکی اطراف دو بار همنام با بزرگی یکسان

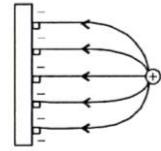
میدان الکتریکی یکنواخت بین دو صفحه رسانای باردار و موازی

میدان الکتریکی اطراف دو بار
همنام با بزرگی نابرابر

میدان الکتریکی اطراف دو بار
ناهمنام با بزرگی نابرابر

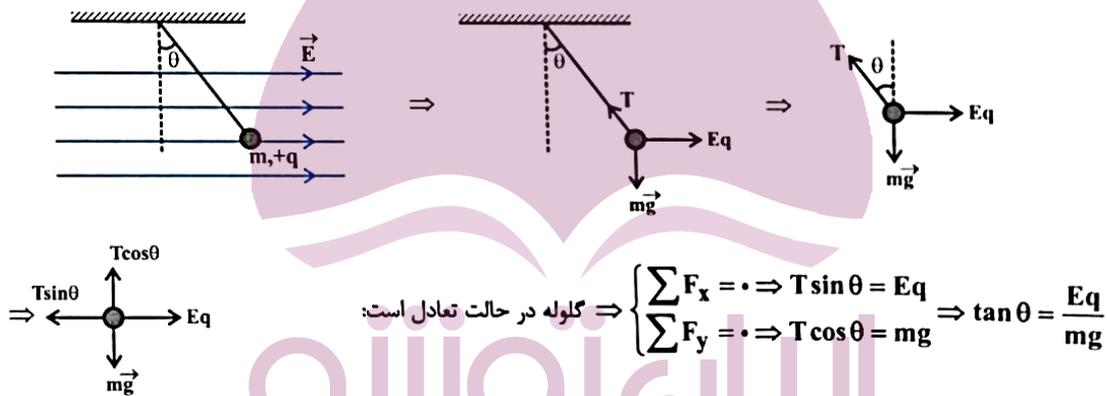
میدان الکتریکی اطراف یک بار نقطه‌ای و
یک صفحه رسانای باردار با بارهای ناهمنام

نیروی الکتریکی وارد بر بار الکتریکی در یک میدان الکتریکی: اگر بار الکتریکی q داخل میدان الکتریکی \vec{E} قرار گیرد، از طرف میدان نیروی \vec{F} وارد می‌شود که از رابطه زیر محاسبه می‌شود:

$$\vec{F} = q\vec{E}$$

اگر بار q مثبت باشد، جهت نیروی وارد بر آن هم جهت با جهت میدان خواهد بود و اگر q منفی باشد جهت نیروی وارد بر بار منفی خلاف جهت میدان الکتریکی می‌شود.

آونگ داخل میدان الکتریکی: اگر یک گلوله آویزان از نخ داخل یک میدان الکتریکی یکنواخت و افقی \vec{E} قرار گیرد، از طرف میدان به گلوله نیرو وارد شده و گلوله منحرف خواهد شد، در این صورت داریم:

انرژی پتانسیل الکتریکی (U): انرژی ذخیره شده در بار الکتریکی ناشی از قرار گرفتن در داخل میدان الکتریکی را انرژی پتانسیل الکتریکی می‌نامند.

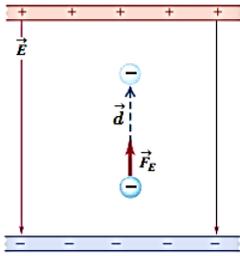
انرژی پتانسیل الکتریکی فقط ناشی از یک بار نیست و وابسته به اثر متقابل دو یا چند بار الکتریکی است.

تغییر انرژی پتانسیل الکتریکی یک ذره باردار در یک میدان الکتریکی: حالت‌های مختلف را در نظر می‌گیریم.

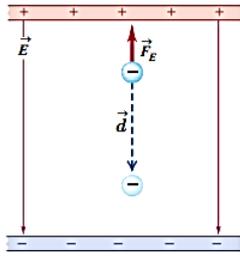
بار مثبت باشد: اگر بار الکتریکی مثبت داخل میدان الکتریکی در جهت خطوط میدان الکتریکی حرکت کند انرژی پتانسیل الکتریکی اش کاهش پیدا می‌کند و اگر در خلاف جهت خطوط میدان الکتریکی حرکت کند انرژی پتانسیل الکتریکی بار مثبت افزایش پیدا می‌کند.

بار منفی باشد: اگر بار الکتریکی منفی داخل میدان الکتریکی در جهت خطوط میدان الکتریکی حرکت کند انرژی پتانسیل الکتریکی اش افزایش پیدا می‌کند و اگر در خلاف جهت خطوط میدان الکتریکی حرکت کند انرژی پتانسیل الکتریکی بار منفی کاهش پیدا می‌کند.

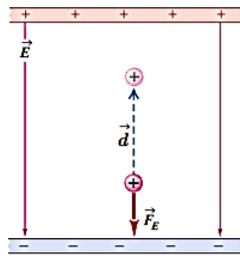
نکته: به طور کلی اگر یک بار را داخل میدان الکتریکی رها کنیم، به هر سمتی که خود به خود حرکت کند، انرژی پتانسیل الکتریکی اش کاهش پیدا می کند.

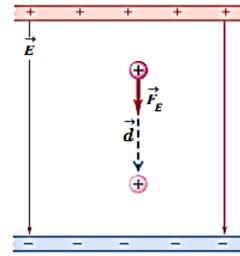
(ت) بار منفی را در خلاف جهت میدان الکتریکی \vec{E} جابه جا می کنیم: میدان الکتریکی کار مثبت W_E را روی بار انجام می دهد. انرژی پتانسیل الکتریکی U_E کاهش می یابد.

(ب) بار منفی را در جهت میدان الکتریکی \vec{E} جابه جا می کنیم: میدان الکتریکی کار منفی W_E را روی بار انجام می دهد. انرژی پتانسیل الکتریکی U_E افزایش می یابد.

(ب) بار مثبت را در خلاف جهت میدان الکتریکی \vec{E} جابه جا می کنیم: میدان الکتریکی کار منفی W_E را روی بار انجام می دهد. انرژی پتانسیل الکتریکی U_E افزایش می یابد.

(الف) بار مثبت را در جهت میدان الکتریکی \vec{E} جابه جا می کنیم: میدان الکتریکی کار مثبت W_E را روی بار انجام می دهد. انرژی پتانسیل الکتریکی U_E کاهش می یابد.

نکته: اگر ذره باردار عمود بر خطوط میدان الکتریکی حرکت کند، انرژی پتانسیل الکتریکی اش تغییر نمی کند.

تغییر انرژی پتانسیل الکتریکی یک ذره باردار در یک میدان الکتریکی (از دیدگاه کمی):

بارداری در راستای خطوط میدان الکتریکی حرکت کند، از طرف نیروی الکتریکی وارد بر بار کار روی آن انجام می گیرد که این کار (همانطور که در سال دهم خوانده اید) برابر با قرینه تغییر انرژی پتانسیل الکتریکی خواهد بود:

$$W_E = -\Delta U_E$$

$$W_E = F_E d \cos \theta \quad \text{و} \quad F_E = |q|E \rightarrow W_E = |q|Ed \cos \theta \quad \text{از آنجایی که:}$$

و در نهایت با توجه به اینکه $W_E = -\Delta U_E$ خواهیم داشت:

$$\Delta U_E = -|q|Ed \cos \theta$$

در این رابطه: θ زاویه بین نیروی وارد بر بار الکتریکی و جابجایی d است.

q بار الکتریکی بر حسب کولن می باشد. E بزرگی میدان الکتریکی بر حسب نیوتون بر کولن N/C

ΔU_E تغییر انرژی پتانسیل الکتریکی بر حسب ژول است. d جابجایی بر حسب متر می باشد.

پتانسیل الکتریکی (V): انرژی لازم (یا کار لازم) برای انتقال واحد بار الکتریکی از بی نهایت به جسم یا نقطه مورد نظر است.

پتانسیل الکتریکی کمیته نرده ای بوده و یکای آن ژول بر کولن (J/C) است که به اختصار آن را ولت V می نامیم.

اختلاف پتانسیل الکتریکی (ΔV): نسبت تغییر انرژی پتانسیل الکتریکی به بار الکتریکی ذره را اختلاف پتانسیل الکتریکی بین دو نقطه

ای که ذره میان آن ها جابجا شده است می گوئیم و به صورت زیر بدست می آید:

$$\Delta V = V_2 - V_1 = \frac{\Delta U_E}{q}$$

💡 دقت کنید که در رابطه بالا باید علامت q را هم قرار دهیم.

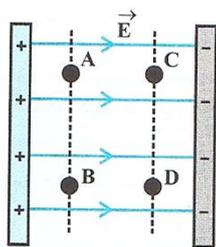
نکته: اختلاف پتانسیل الکتریکی بین دو نقطه ای که ذره جابجا شده است مستقل از اندازه و نوع بار الکتریکی ذره مورد نظر است.

انرژی پتانسیل الکتریکی مرجع: همان طوری که در پایه دهم برای انرژی پتانسیل گرانشی و ارتفاع یک نقطه مرجع صفر در نظر می گرفتیم برای انرژی پتانسیل الکتریکی و پتانسیل الکتریکی هم نقطه ای را به عنوان مرجع در نظر خواهیم گرفت که در آن نقطه پتانسیل صفر خواهد بود.

زمین: نقطه زمین در مدار های الکتریکی که با نماد نشان داده می شود همان نقطه مرجع است. پتانسیل نقطه ی زمین صفر بوده و پتانسیل بقیه نقاط را نسبت به زمین در نظر می گیرد.

فرمول پتانسیل الکتریکی: پتانسیل الکتریکی در هر نقطه از میدان الکتریکی با رابطه زیر بیان می شود:

$$V = \frac{U_E}{q}$$

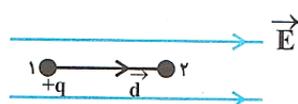
نکته: اگر در جهت خطوط میدان الکتریکی حرکت کنیم پتانسیل الکتریکی کاهش پیدا می کند. و اگر در خلاف جهت خطوط میدان الکتریکی حرکت کنیم پتانسیل الکتریکی افزایش می یابد. همچنین اگر عمود بر خطوط میدان جابجا شویم پتانسیل الکتریکی ثابت می ماند.

$V_A = V_B$
 $V_C = V_D$
 $V_A = V_B > V_C = V_D$

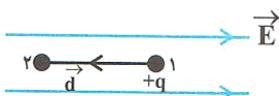
اختلاف پتانسیل در باتری: هر باتری دو سر مثبت و منفی دارد. پتانسیل سر منفی را با نماد V_- و پتانسیل سر مثبت باتری را با نماد V_+ نشان می دهند.

💡 توجه داشته باشید که پتانسیل قطب (پایانه) منفی باتری لزوماً منفی نیست بلکه پتانسیلی کمتر از قطب مثبت باتری دارد. به عنوان مثال وقتی می گوئیم یک باتری ۳ ولت است یعنی اختلاف پتانسیل دو پایانه مثبت و منفی ۳ ولت است:

$$\Delta V = V_+ - V_- = 3V$$

نکته: اگر در راستای میدان الکتریکی یکنواخت حرکت کنیم (در جهت خطوط یا خلاف جهت خطوط میدان) در این صورت اندازه اختلاف پتانسیل الکتریکی به صورت زیر بدست می آید:

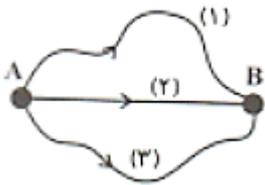
$$|\Delta V| = Ed$$

قضیه کار و انرژی جنبشی در حرکت بار الکتریکی داخل میدان: اگر در یک میدان الکتریکی ذره ای با بار q توسط نیروی خارجی جابجا شود آنگاه می توانیم قضیه کار و انرژی جنبشی را به شکل زیر بنویسیم:

$$W_T = \Delta K \rightarrow W_{\text{خارجی}} + W_E = \Delta K$$

اگر بار در این جابجایی قبل و بعد از جابجایی ساکن باشد آنگاه ΔK برابر صفر می شود ، پس:

$$W_{\text{خارجی}} = -W_E \xrightarrow{W_E = -\Delta U, \Delta U = q\Delta V} W_{\text{خارجی}} = -W_E = q\Delta V$$

طبق رابطه بالا با توجه به اینکه کار انجام شده روی بار q به تغییرات پتانسیل الکتریکی ΔV وابسته است و چون ΔV فقط به نقاط ابتدایی و انتهایی جابجایی وابسته است پس کار انجام شده در این شرایط فقط به نقطه آغاز و پایان بستگی دارد و به مسیر حرکت وابسته نیست:

$$W_1 = W_2 = W_3$$

توزیع بار الکتریکی در اجسام رسانا:

رسانای منزوی: اگر جسم رسانایی را توسط عایق (مانند پایه پلاستیکی) از محیط اطراف خود جدا کنیم می گوئیم یک رسانای منزوی در اختیار داریم.

آزمایش فاراده: یک گوی فلزی متصل به نخ را باردار می کنیم و آن را وارد یک ظرف رسانای منزوی می کنیم سپس درپوش ظرف را قرار داده و نخ را می کشیم تا گوی از ظرف جدا شود ، در نهایت درب را باز کرده گوی را به الکتروسکوپ نزدیک می کنیم.

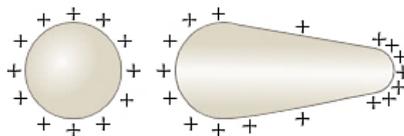

مشاهده می شود که ورقه های الکتروسکوپ از هم جدا نمی شود در نتیجه گوی فلزی بدون بار شده است.

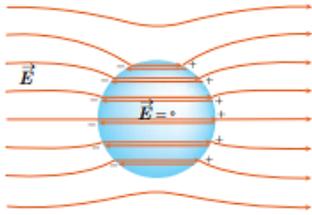
نتیجه: بار اضافی یک رسانای منزوی روی سطح خارجی آن توزیع می شود.

اگر بار الکتریکی درون رسانا باشد به علت نیروی الکتریکی ، یکدیگر را دفع کرده و در کسری از ثانیه به سطح رسانا

منتقل می شوند.

تراکم بار الکتریکی در سطح یک رسانا در نقاط نوک تیز با خمیدگی زیاد، بیشتر از نقاط پهن و صاف است.

اگر یک رسانای خنثی داخل یک میدان الکتریکی قرار بگیرد، بارهای الکتریکی روی رسانا طوری توزیع می شوند که اثر میدان خارجی درون رسانا را خنثی کنند. چون میدان الکتریکی درون رسانایی که در تعادل الکتروستاتیکی است برابر با صفر است، نیروی الکتریکی وارد بر هر ذره ی باردار در داخل رسانا نیز صفر می-

شود. بنابراین، کار نیروی الکتریکی در هر جابه جایی دلخواهی در داخل رسانا صفر میشود. در نتیجه همه نقاط رسانا پتانسیل یکسانی دارد:

$$F_E = 0 \Rightarrow \Delta U_E = -W_E = 0$$

$$\Delta V = \frac{\Delta U_E}{q} = 0 \Rightarrow V_r - V_l = 0 \Rightarrow V_l = V_r$$

چگالی سطحی بار الکتریکی رسانا (رشته ریاضی): برای اینکه بتوانیم تراکم بار الکتریکی در بخش های مختلف سطح یک جسم را با هم مقایسه کنیم، از کمیت "چگالی سطحی" بار استفاده می کنیم. که برابر با نسبت بار توزیع شده Q روی سطح یک جسم به مساحت A آن جسم است.

$$\sigma = \frac{Q}{A}$$

چگالی سطحی بار الکتریکی کمیتی نرده ای بوده و آن را با نماد σ نشان می دهند و یکای آن برابر کولن بر متر مربع (C/m^2) است.

خازن: وسیله ای است که می تواند بار و انرژی الکتریکی را در خود ذخیره کند. فلاش دوربین یک نوع خازن است.

در فیزیک به هر دو جسم رسانایی که بین آن ها یک نارسانا (حتی هوا) قرار داشته باشد، خازن می گوئیم.

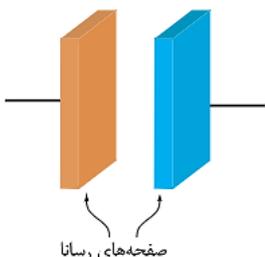
خازن ها در شکل ها و ابعاد مختلفی تولید می شود:

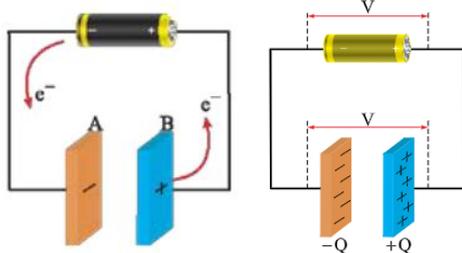

نوع ساده ای از ساختار خازن به صورت دو صفحه تخت موازی هم است که ما فقط به

این نوع خازن خواهیم پرداخت:

خازن را در مدارها با نماد «—|—|» نشان می دهند.

شارژ شدن خازن (باردار شدن خازن): اگر دو سر یک خازن را به یک اختلاف پتانسیل (مانند باتری) وصل کنیم. الکترون ها از سر منفی باتری وارد یکی از صفحه ها شده و همچنین الکترون های صفحه دیگر به سمت قطب مثبت باتری جذب می شود. در نتیجه یکی از صفحه ها بار منفی و صفحه دیگر بار مثبت به خود می گیرد.

حرکت بارها و جریان الکتریکی تا زمانی ادامه خواهد یافت که

اختلاف پتانسیل دو سر خازن با اختلاف پتانسیل دو سر باتری یکسان شود.

در ابتدا شدت حرکت بارها و جریان الکتریکی زیاد بوده و رفته رفته (البته در کسری از ثانیه) با پر شدن خازن ،

جریان الکتریکی کاهش یافته و در نهایت قطع می شود.

نمودار پر شدن (سمت راست) و خالی شدن (سمت چپ) با الکتریکی در خازن:

ظرفیت خازن (C): نسبت بار ذخیره شده در خازن به اختلاف پتانسیل بین صفحه های خازن که برای هر خازن مقدار ثابتی است را ظرفیت خازن می نامیم .

$$C = \frac{Q}{V}$$

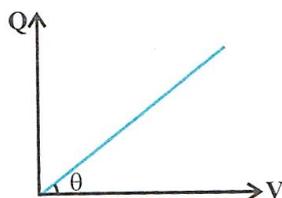
ظرفیت خازن کمیتی نرده ای بوده و یکای آن کولن بر ولت C/V است که به اختصار فاراد F می نامیم.

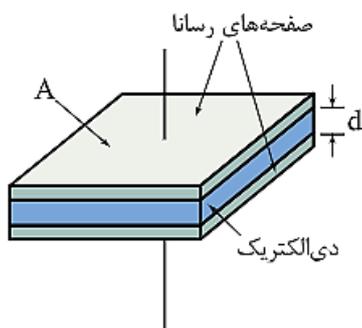
یک فاراد ظرفیت خازنی است که بین صفحات آن اختلاف پتانسیل ۱ ولت ایجاد شود ، بار ذخیره شده در صفحات آن یک کولن شود.

فاراد یکای بزرگی بوده و بنابراین از یکاهای کوچکتر میکرو فاراد و نانو فاراد و ... نیز استفاده می کنیم.

نمودار مقدار بار به اختلاف پتانسیل خازن به شکل مقابل است. شیب این نمودار

ظرفیت خازن را بدست می دهد. $\tan \alpha = C$

عوامل موثر در ظرفیت خازن: ظرفیت یک خازن به ۱. فاصله صفحات خازن از هم d ،
۲. مساحت صفحه های خازن و ۳. نارسانای بین صفحات خازن (دی الکتریک)

توجه: ظرفیت یک خازن به این عوامل بستگی دارد و به ولتاژ دو سر خازن V و بار الکتریکی آن Q وابسته نیست.

دی الکتریک: ماده نارسانایی (مانند کاغذ یا پلاستیک) است که میان صفحات خازن قرار داده می شود که سبب افزایش ظرفیت خازن می شود.

ظرفیت خازن تخت: ظرفیت یک خازن تخت را که میان صفحات آن دی الکتریک وجود دارد می توان از رابطه زیر بدست آورد:

$$C = \kappa \epsilon \frac{A}{d}$$

در این رابطه A مساحت صفحه های خازن (بر حسب m^2) ، d فاصله صفحات از هم (بر حسب m) و ϵ ضریب گذردهی

الکتریکی خلا است $(\epsilon = 8.85 \times 10^{-12} C^2 / Nm^2)$.

κ ثابت دی الکتریک میان صفحات خازن است ، به جنس دی الکتریک وابسته بوده و یکا ندارد ، ثابت دی الکتریک

برای هوا مقدار یک ۱ می باشد و برای سایر دی الکتریک ها بزرگتر از یک است.

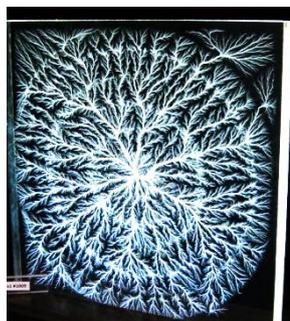
اگر ظرفیت خازن بدون دی الکتریک را با نماد C نشان دهیم ، ظرفیت خازن با دی الکتریک C را می توان از رابطه

زیر بدست آورد:

$$C = \kappa C_0$$

میدان الکتریکی خازن: اگر خازنی با ضخامت d را به اختلاف پتانسیل V متصل کنیم ، بین صفحات خازن میدان الکتریکی E ایجاد می شود که از رابطه زیر قابل محاسبه می باشد:

$$E = \frac{V}{d} \quad - \quad V = \frac{Q}{C} \quad \rightarrow \quad E = \frac{Q}{Cd} \quad \xrightarrow{C = \kappa \epsilon \frac{A}{d}} \quad E = \frac{Q}{\kappa \epsilon A}$$

فرو ریزش الکتریکی: اگر اختلاف پتانسیل دو صفحه یک خازن را به اندازه کافی زیاد کنیم تعدادی از الکترون های اتم های ماده ی دی الکتریک ، توسط میدان الکتریکی ایجاد شده بین دو صفحه ، کنده می شوند و مسیر هایی رسانا درون دی الکتریک ایجاد می شود که سبب تخلیه خازن می گردد. به این پدیده فرو ریزش الکتریکی ماده دی الکتریک می گویند.

فرو ریزش الکتریکی در عایق بین دو صفحه خازن ها معمولا ، با ایجاد یک جرقه همراه

است و در بیشتر مواقع خازن را می سوزاند.

مقدار بیشینه اختلاف پتانسیل الکتریکی که دی الکتریک می تواند بدون فرو ریزش تحمل کند را پتانسیل فرو ریزش می گویند.

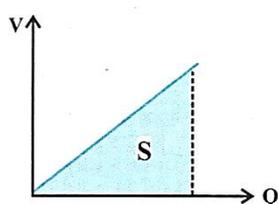
وجود دی الکتریک سبب افزایش بیشینه پتانسیل الکتریکی قابل تحمل در خازن می شود.

انرژی خازن: انرژی ذخیره شده در یک خازن با ظرفیت C که به اختلاف پتانسیل V متصل است و بار Q در آن ذخیره شده از رابطه زیر بدست می آید:

$$U = \frac{1}{2} QV$$

با استفاده از رابطه $Q = CV$ داریم:

$$U = \frac{1}{2} CV^2, \quad U = \frac{1}{2} \cdot \frac{Q^2}{C}$$

💡 مساحت سطح زیر نمودار ولتاژ بر حسب بار ذخیره شده، برابر انرژی ذخیره شده در خازن است:

$$|S| = U$$

نکته: اگر خازن به باتری متصل باشد و روی آن تغییراتی ایجاد کنیم، اختلاف پتانسیل الکتریکی بین صفحه ها ثابت می ماند.

$$V_1 = V_2$$

اگر خازن را از باتری جدا کنیم و تغییراتی روی آن اعمال کنیم، در این حالت بار ذخیره شده در صفحه ها ثابت خواهد ماند.

$$Q_1 = Q_2$$

ایران، زنده نشه

نوبت تمرین!

توشه ای برای موفقیت

پرسش ۱-۱

چرا وقتی روکش پلاستیکی را روی یک ظرف غذا می کشید و آن را در لبه های ظرف فشار می دهید، روکش در جای خود ثابت باقی می ماند؟

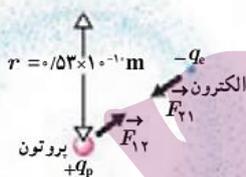
مثال ۱-۱

وقتی روی فرش راه می روید و بدنتان بار الکتریکی پیدا می کند، هنگام دست دادن با دوستان، ممکن است با انتقال باری در حدود 1 nC به او شوک خفیفی وارد کنید. در این انتقال بار، حدود چند الکترون بین شما و دوستان منتقل شده است؟

تمرین ۱-۱

عدد اتمی اورانیوم $Z=92$ است. بار الکتریکی هسته اتم اورانیوم چقدر است؟ مجموع بار الکتریکی الکترون‌های اتم اورانیوم (خنثی) چه مقدار است؟ بار الکتریکی اتم اورانیوم (خنثی) چقدر است؟

مثال ۱-۲

الف) در مدل بور برای اتم هیدروژن، فاصله الکترون از پروتون هسته در حالت پایه $5/3 \times 10^{-11} \text{ m}$ است (شکل را ببینید). اندازه نیروی الکتریکی که پروتون به الکترون وارد می‌کند را محاسبه کنید. ب) در هسته اتم هلیم دو پروتون به فاصله تقریبی $r = 2/4 \times 10^{-15} \text{ m}$ از هم قرار دارند. اندازه نیرویی که پروتون‌ها بر هم وارد می‌کنند را محاسبه کنید.

پرسش ۱-۲

سه ذره باردار مانند شکل روبه‌رو، روی یک خط راست قرار دارند و فاصله بارهای سمت راست و چپ از بار میانی برابر است. الف) جهت نیروی الکتریکی خالص وارد بر بار الکتریکی میانی را تعیین کنید. ب) اگر ذره سمت راست به جای q ، بار $-q$ داشته باشد، جهت نیروی الکتریکی خالص وارد بر بار میانی چگونه خواهد بود؟

ایران تونش

توشه ای برای موفقیت

مثال ۱-۳

سه ذره با بارهای $q_1 = +2/5 \mu\text{C}$ ، $q_2 = -1/0 \mu\text{C}$ و $q_3 = +4/0 \mu\text{C}$ در نقطه‌های A، B و C مطابق شکل روبه‌رو ثابت شده‌اند. نیروی الکتریکی خالص وارد بر بار q_3 را محاسبه کنید.

تمرین ۱-۲

در مثال ۱-۳، نیروی خالص وارد بر بار q_2 را به دست آورید.

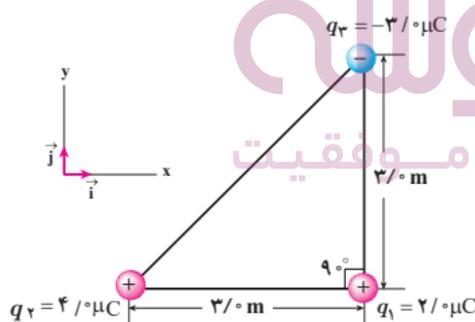
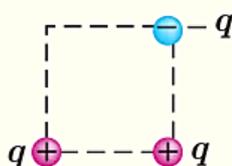
پرسش ۱-۳

سه ذره باردار مطابق شکل روبه‌رو، در سه گوشه یک مربع قرار دارند.

الف) جهت نیروی الکتریکی خالص وارد بر بار سمت راست پایینی را تعیین کنید.

ب) اگر ذره سمت چپ پایینی به جای q ، بار $-q$ داشته باشد، جهت نیروی الکتریکی خالص وارد

بر بار سمت راست پایینی چگونه خواهد بود؟

مثال ۱-۴

سه ذره باردار مطابق شکل روبه‌رو در سه رأس مثلث قائم‌الزاویه‌ای

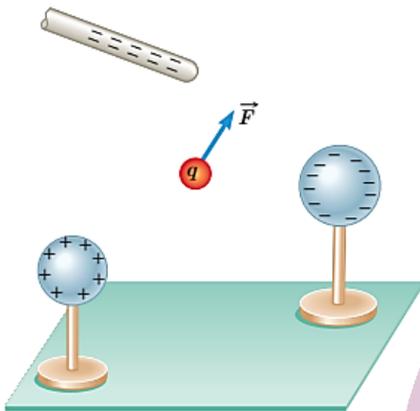
ثابت شده‌اند. نیروی الکتریکی خالص وارد بر ذره واقع در رأس قائمه را

به دست آورده و اندازه این نیرو را محاسبه کنید.

تمرین ۱-۳

در مثال ۱-۴ الف) اگر علامت بار q_2 تغییر کند جهت نیروی برآیند وارد بر بار q_1 چگونه خواهد شد؟
 ب) اگر علامت بار q_2 تغییر نکند، جهت نیروی برآیند وارد بر بار q_1 چگونه خواهد شد؟
 پ) آیا اندازه نیروی برآیند وارد بر بار q_1 در قسمت‌های الف و ب با مقدار به دست آمده در مثال ۱-۴ متفاوت است؟

مثال ۱-۵

بار آزمون نشان داده شده در شکل $q_2 = +3/0 \times 10^{-8} \text{ C}$ است و از سوی دو گوی و یک میله باردار نیرویی برابر با $F = 6/0 \times 10^{-5} \text{ N}$ در جهت نشان داده شده بر آن وارد می‌شود.

الف) میدان الکتریکی در محل بار آزمون را تعیین کنید.

ب) اگر بار $q_2 = +12 \times 10^{-8} \text{ C}$ را به جای q_2 قرار دهیم، چه نیرویی به آن وارد می‌شود؟

مثال ۱-۶

مولد وان دوگراف^۱ وسیله‌ای است که با استفاده از تسمه‌ای متحرک، بار الکتریکی را بر روی یک کلاهک توخالی فلزی جمع می‌کند. فرض کنید کلاهک این مولد، کره‌ای با شعاع $0/10 \text{ m}$ است و باری به بزرگی $1/0 \mu\text{C}$ روی آن جمع می‌شود. با فرض آنکه همه این بار در مرکز کره قرار داشته باشد، بزرگی میدان الکتریکی این بار را در فاصله‌های $0/10 \text{ m}$ ، $0/20 \text{ m}$ ، $0/30 \text{ m}$ و $0/40 \text{ m}$ از مرکز کره به دست آورید و سپس با نقطه‌یابی، نمودار بزرگی میدان الکتریکی را بر حسب فاصله از مرکز کره رسم کنید.

تمرین ۴-۱

طبق مدل بور برای اتم هیدروژن، در حالت پایه فاصله الکترون از پروتون هسته برابر با $5/3 \times 10^{-11} \text{ m}$ است. الف) اندازه میدان الکتریکی ناشی از پروتون هسته را در این فاصله تعیین کنید. ب) در چه فاصله‌ای از پروتون هسته، بزرگی میدان الکتریکی برابر با بزرگی میدان الکتریکی حاصل از مولد وان دوگراف مثال پیش در فاصله $1/0 \text{ m}$ از مرکز کلاهک آن است؟

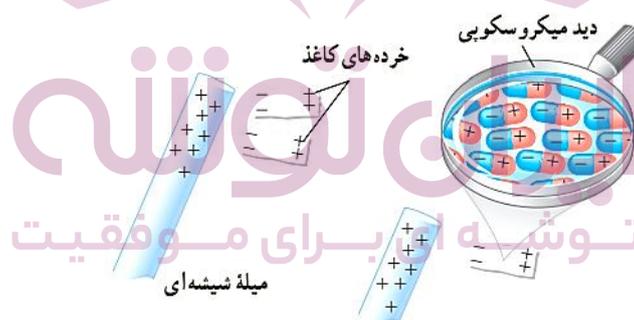
مثال ۷-۱

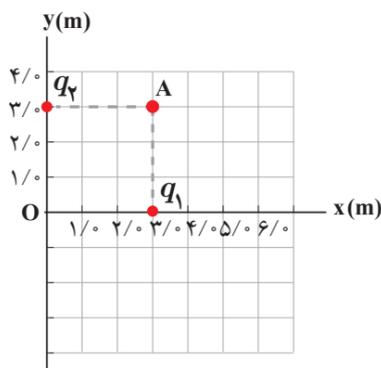
مطابق شکل، دو ذره با بارهای $q_1 = 4/0 \mu\text{C}$ و $q_2 = -6/0 \mu\text{C}$ در فاصله $8/0 \text{ m}$ از یکدیگر ثابت شده‌اند. اندازه میدان الکتریکی خالص را در نقطه‌های زیر به دست آورید: الف) در وسط خط واصل دو ذره، ب) در نقطه‌ای روی خط واصل دو ذره به فاصله $8/0 \text{ m}$ از بار q_1 و 16 m از بار q_2 .

پرسش ۴-۱

با توجه به شکل زیر توضیح دهید چرا یک میله باردار، خرده‌های کاغذ را می‌رباید؟

مثال ۱-۸

شکل روبه‌رو، دو بار نقطه‌ای q_1 و q_2 را در صفحه xy نشان می‌دهد. میدان الکتریکی خالص را در نقطه O (مبدأ مختصات) تعیین کنید. ($q_1 = q_2 = 5 \mu\text{C}$)

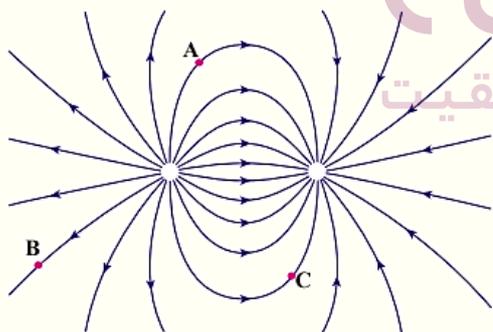
تمرین ۱-۶

میدان الکتریکی خالص حاصل از آرایش بار مثال ۱-۸ را در نقطه A تعیین کنید.

پرسش ۱-۵

به نظر شما چرا خطوط میدان الکتریکی بر ایند هرگز یکدیگر را قطع نمی‌کنند؟

پرسش ۱-۶

بار q - را در نقطه‌های A ، B و C از میدان الکتریکی غیریکنواخت شکل روبه‌رو قرار دهید و جهت نیروی الکتریکی وارد بر این بار منفی را تعیین کنید.

فعالیت ۱-۳

تولیدمثل برخی از گل‌ها به زنبورهای عسل وابسته است. گرده‌ها به واسطه میدان الکتریکی، از یک گل به زنبور و از زنبور به گل دیگر منتقل می‌شوند. در این باره تحقیق کنید.

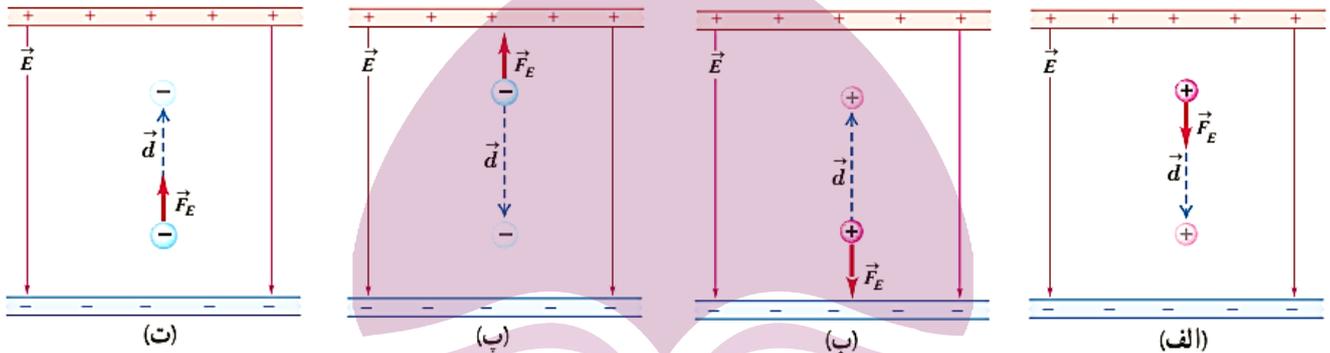
تمرین ۱-۷

روی سطح بادکنکی به جرم $10\%g$ بار الکتریکی 200 nC ایجاد می‌کنیم و آن را در یک میدان الکتریکی قرار می‌دهیم. بزرگی و جهت این میدان الکتریکی را در صورتی که بادکنک معلق بماند، تعیین کنید. از نیروی شناوری وارد به بادکنک چشم‌پوشی کنید.

پرسش ۱-۷

در هر یک از شکل‌های زیر، با توجه به علامت بار ذره جابه‌جا شده، و جهت میدان الکتریکی (\vec{E})، جهت نیروی الکتریکی (\vec{F}_E) و جهت جابه‌جایی ذره (\vec{d})، تعیین کنید که:

الف) کار نیروی الکتریکی (W_E) مثبت است یا منفی. ب) انرژی پتانسیل الکتریکی (U_E) کاهش یافته است یا افزایش.

ایران توننده

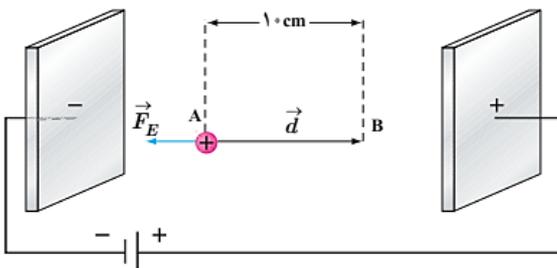
توشه‌ای برای موفقیت

مثال ۱-۹

در یک میدان الکتریکی یکنواخت $E = 2/0 \times 10^2 \text{ N/C}$ ، پروتونی از نقطه A با سرعت \vec{v} در خلاف جهت میدان الکتریکی پرتاب شده است. پروتون سرانجام در نقطه B متوقف می‌شود. بار پروتون $1/6 \times 10^{-19} \text{ C}$ و جرم آن $1/67 \times 10^{-27} \text{ kg}$ است.

الف) تغییر انرژی پتانسیل الکتریکی پروتون در این جابه‌جایی چقدر است؟

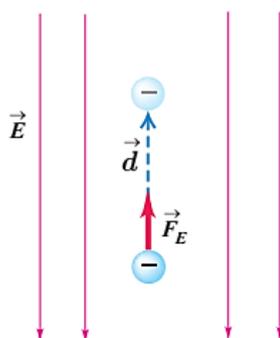
ب) تندی پرتاب پروتون را پیدا کنید (از وزن پروتون و مقاومت هوا چشم‌پوشی شود).

تمرین ۸-۱

در مثال ۹-۱ اگر جای قطب‌های باتری عوض شود و پروتون را در نقطه A از حالت سکون رها کنیم، پروتون با چه تندی ای به نقطه B می‌رسد؟

مثال ۱۰-۱

در نتیجه برخورد پرتوهای کیهانی با مولکول‌های هوا، الکترون‌هایی از این مولکول‌ها کنده می‌شوند. در نزدیکی سطح زمین، میدان الکتریکی با بزرگی 150 N/C و جهت رو به پایین وجود دارد. الف) اگر یکی از این الکترون‌ها، تحت تأثیر این میدان 500 m رو به بالا جابه‌جا شود، انرژی پتانسیل الکتریکی آن چقدر تغییر می‌کند؟ ب) اختلاف پتانسیل الکتریکی دو نقطه‌ای که الکترون بین آنها جابه‌جا شده چقدر است؟

تمرین ۹-۱

الف) نشان دهید در یک میدان الکتریکی یکنواخت، با حرکت در سوی خطوط میدان، بدون توجه به نوع بار، پتانسیل الکتریکی کاهش می‌یابد و بالعکس با حرکت در خلاف جهت خطوط میدان، بدون توجه به نوع بار، پتانسیل الکتریکی افزایش می‌یابد.
ب) نشان دهید در میدان الکتریکی یکنواخت، با حرکت در جهت عمود بر خطوط میدان، پتانسیل الکتریکی تغییر نمی‌کند.

توشه‌ای برای موفقیت

تمرین ۱۰-۱

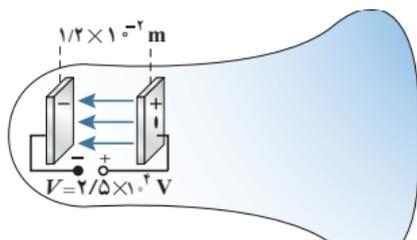
اگر پایانه مثبت یک باتری ۱۲ ولتی را مرجع پتانسیل در نظر بگیریم، پتانسیل پایانه منفی آن چند ولت خواهد شد؟

مثال ۱-۱۱

اختلاف پتانسیل الکتریکی پایانه‌های باتری خودروی نشان داده شده در شکل برابر 12.0V است. اگر بار الکتریکی 50% - کولن از پایانه منفی به پایانه مثبت باتری جابه‌جا شود، انرژی پتانسیل الکتریکی آن چقدر تغییر می‌کند؟

مثال ۱-۱۲

لامپ‌های تصویر تلویزیون‌ها و نمایشگرهای قدیمی، لامپ پرتو-کاتدی (CRT) بودند. در این لامپ، الکترون‌ها در میدان الکتریکی یکنواخت بین دو صفحه‌باردار، مطابق شکل، شتاب می‌گیرند و با صفحه‌نمایشگر برخورد می‌کنند. اگر صفحه‌ها در فاصله $1/2 \times 10^{-2}\text{m}$ از یکدیگر باشند و اختلاف پتانسیل بین آنها $2/5 \times 10^4\text{V}$ باشد، بزرگی میدان الکتریکی بین صفحه‌ها را تعیین کنید.

فعالیت ۱-۷

در مورد برق‌گیرهای ساختمان تحقیق کنید و بررسی کنید آنها چگونه ساختمان‌ها را از گزند آذرخش در امان نگه می‌دارند.

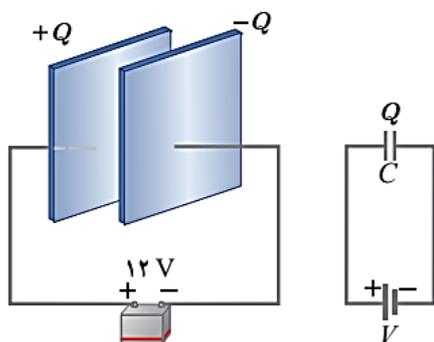

ایران تونته
توشه‌ای برای موفقیت

مثال ۱-۱۴

سطح فلزی بزرگ بارداری را در نظر بگیرید که بار الکتریکی در سطح آن و دور از لبه‌ها به‌طور یکنواخت توزیع شده است. اگر چگالی بار روی این سطح $2/0 \times 10^{-6}\text{C/m}^2$ باشد، در بخشی از این سطح به شکل مربعی به ضلع $1/0\text{mm}$ چقدر بار قرار گرفته است؟

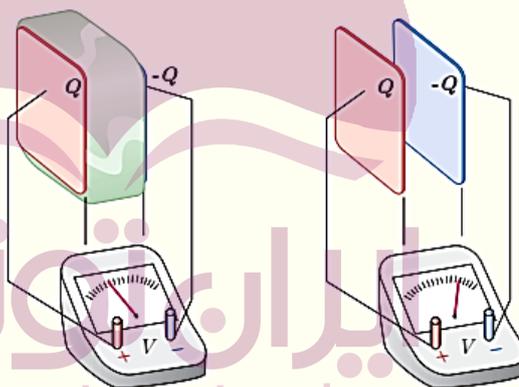
مثال ۱-۱۵

صفحه‌های خازنی را مطابق شکل به پایانه‌های یک باتری با اختلاف پتانسیل ۱۲V وصل می‌کنیم. اگر بار خازن $24\mu\text{C}$ شود، الف) ظرفیت خازن را محاسبه کنید. ب) اگر این خازن را به اختلاف پتانسیل ۳۶V وصل کنیم، بار الکتریکی آن چقدر می‌شود؟

پرسش ۱-۸

در شکل زیر صفحه‌های باردار یک خازن تخت را که بین آنها هواست، به ولت‌سنج وصل می‌کنیم. با وارد کردن دی‌الکتریک در بین صفحه‌ها، اختلاف پتانسیل دو صفحه کاهش می‌یابد. علت آن را توضیح دهید (توجه کنید که این آزمایش با بیشتر ولت‌سنج‌های معمولی و رایج ممکن نیست).

توشه‌ای برای موفقیت

فعالیت ۱-۸

در حسگر کیسه‌هوا، برخی از خودروها از یک خازن استفاده می‌شود. درباره‌ی چگونگی عملکرد این حسگرها تحقیق کنید و نتیجه‌ی آن را به کلاس گزارش دهید.

فعالیت ۱-۱۱

خازن‌ها انواع متعددی دارند؛ زیرا برای کاربردهای مختلفی طراحی و ساخته می‌شوند. درباره‌ی خازن‌های مختلف مانند خازن‌های ورقه‌ای، میکا، سرامیکی، الکتrolیتی، خازن‌های متغیر، ابرخازن‌ها و ظرفیت آنها تحقیق کنید. هر گروه می‌تواند روی یک نوع خازن تحقیق کند.

مثال ۱-۱۸

مدار یک فلاش عکاسی، انرژی را با ولتاژ ۳۳۰V ، در یک خازن $۶۶\ \mu\text{F}$ ، ذخیره می‌کند. الف) چه مقدار انرژی الکتریکی در این خازن ذخیره می‌شود؟ ب) اگر تقریباً همهٔ این انرژی در مدت $۱/۰\ \text{ms}$ آزاد شود، توان متوسط خروجی فلاش چقدر است؟

ایران تونته
توشه‌ای برای موفقیت

نویسنده: ابراهیم تونش برای یادگیری مفاهیم ذکر شده به سوالات پاسخ دهید.

:۱

- بر اساس اصل کوانتیده بودن بار، کدام گزینه در مورد بار الکتریکی مشاهده شده یک دستگاه منزوی درست است؟
 (۱) در SI همیشه با عددی صحیح بیان می شود.
 (۲) همیشه مضرب درستی از بار بنیادی است.
 (۳) مجموع جبری ثابتی دارد.
 (۴) هر سه گزینه قبل درست اند.

:۲

بار الکتریکی هسته اتم کربن ($^{12}_6\text{C}$) چند میکروکولن بیشتر از بار اتم هلیم (^4_2He) است؟

- (۱) $9/6 \times 10^{-19}$ (۲) $6/4 \times 10^{-13}$ (۳) $6/4 \times 10^{-19}$ (۴) $9/6 \times 10^{-13}$

:۳

دو بار نقطه‌ای q و $2q$ به فاصله d از یکدیگر قرار دارند. اگر بار q بر بار $2q$ نیروی \vec{F} را وارد کند. بار $2q$ بر بار q چه نیرویی وارد خواهد کرد؟

- (۱) $2\vec{F}$ (۲) \vec{F} (۳) $-2\vec{F}$ (۴) $-\vec{F}$

:۴

کدام یک از نمودارهای زیر، تغییرات اندازه نیروی کولنی (F) وارد بر هر یک از دو بار الکتریکی نقطه‌ای را بر حسب فاصله آن‌ها (r) درست نشان می دهد؟

:۵

دو ذره با بارهای q_1 و q_2 در فاصله معینی از یکدیگر ثابت شده‌اند و بر هم نیروی F را وارد می کنند. فاصله این دو بار الکتریکی را چند درصد کاهش دهیم تا بر هم نیروی $4F$ را وارد کنند؟

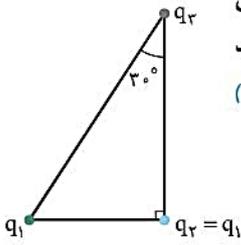
- (۱) ۲۵ (۲) ۵۰ (۳) ۷۵ (۴) ۱۰۰

:۶

اگر اندازه بار هر یک از دو بار الکتریکی نقطه‌ای را ۳ برابر کنیم و فاصله بین آن‌ها را نیز ۳ برابر کنیم، نیروی الکتریکی بین آن‌ها چند برابر می شود؟

- (۱) $\frac{1}{3}$ (۲) ۱ (۳) ۳ (۴) ۹ (ریاضی ۹۸)

:۷

سه ذره باردار در سه رأس یک مثلث قائم‌الزاویه قرار دارند، بزرگی نیروی الکتریکی بار q_1 بر q_2 وارد می‌کند F_1 و بزرگی نیروی الکتریکی که q_2 به q_3 وارد می‌کند F_2 است، در صورتی که $F_1 = F_2$ باشد. بزرگی نیرویی که q_1 به q_3 وارد می‌کند، چند برابر F_1 است؟ (فارج ریاضی ۹۸)

$$۱ \quad (۲)$$

$$\frac{۳}{۲} \quad (۴)$$

$$\frac{۳}{۴} \quad (۱)$$

$$\frac{۴}{۳} \quad (۳)$$

:۸

دو ذره با بارهای مساوی، در فاصله $۳/۲ \times 10^{-۳} \text{ m}$ از یکدیگر، روی یک سطح افقی بدون اصطکاک، نگه داشته شده‌اند. اگر هم‌زمان، دو ذره را رها سازیم، به محض رهاشدن، اندازه شتاب ذره اول، ۷ m/s^2 و اندازه شتاب ذره دوم، ۹ m/s^2 می‌شود، اگر جرم ذره اول، $۶/۳ \times 10^{-۸} \text{ kg}$ باشد، جرم ذره دوم و بار هر ذره، برابر کدام گزینه است؟

$$۲/۲۴ \times 10^{-۱۱} \text{ C} \text{ و } ۴/۹ \times 10^{-۸} \text{ kg} \quad (۲)$$

$$۲/۲۴ \times 10^{-۱۱} \text{ C} \text{ و } ۶/۹ \times 10^{-۸} \text{ kg} \quad (۴)$$

$$۶/۲۴ \times 10^{-۱۱} \text{ C} \text{ و } ۶/۹ \times 10^{-۷} \text{ kg} \quad (۱)$$

$$۶/۲۴ \times 10^{-۱۱} \text{ C} \text{ و } ۴/۹ \times 10^{-۸} \text{ kg} \quad (۳)$$

:۹

دو بار نقطه‌ای q در فاصله r ، نیروی F را به هم وارد می‌کنند، چند درصد از یکی از بارها را برداریم و به دیگری اضافه کنیم، تا وقتی فاصله دو بار ۲۵ درصد افزایش یابد، نیرویی که به هم وارد می‌کنند، ۵۲ درصد کاهش یابد؟ (فارج تجربی ۹۷)

$$۷۵ \quad (۴)$$

$$۴۰ \quad (۳)$$

$$۵۰ \quad (۲)$$

$$۲۵ \quad (۱)$$

:۱۰

مطابق شکل زیر، دو بار الکتریکی در فاصله r ، نیروی جاذبه F بر یکدیگر وارد می‌کنند. اگر با ثابت بودن فاصله، ۲۵ درصد از بار q_1 را به q_2 انتقال دهیم، نیروی جاذبه بین دو بار چند درصد و چگونه تغییر می‌کند؟ (فارج تجربی ۹۸)

$$q_1 = +۸ \mu\text{C} \quad q_2 = -۵ \mu\text{C}$$

$$r$$

$$۲۵، افزایش \quad (۲)$$

$$۵۵، افزایش \quad (۴)$$

$$۲۵، کاهش \quad (۱)$$

$$۵۵، کاهش \quad (۳)$$

:۱۱

دو گلوله فلزی کوچک و مشابه که دارای بار الکتریکی می‌باشند، از فاصله ۳۰ سانتی‌متری، نیروی جاذبه ۴ نیوتون بر یکدیگر وارد می‌کنند. اگر این دو گلوله را به هم تماس دهیم، بار الکتریکی هر کدام $+۳$ میکروکولن خواهد شد. بار اولیه گلوله‌ها بر حسب میکروکولن کدام است؟ (ریاضی ۹۴)

$$-۲ \text{ و } ۸ \quad (۴)$$

$$-۳ \text{ و } ۹ \quad (۳)$$

$$-۴ \text{ و } ۱۰ \quad (۲)$$

$$-۶ \text{ و } ۱۲ \quad (۱)$$

:۱۲

دو کره فلزی خیلی کوچک و مشابه، دارای بار الکتریکی ناهمنام $q_1 > 0$ و $|q_2| > q_1$ هستند و در فاصله ۶۰ سانتی‌متری هم قرار دارند و بر هم نیروی الکتریکی ۹ N وارد می‌کنند. اگر کره‌ها را به هم تماس دهیم و دوباره به همان فاصله قبلی از هم دور کنیم، نیروی الکتریکی $۱/۶$ نیوتون به هم وارد می‌کنند. q_1 چند میکروکولن است؟ ($k = ۹ \times 10^9 \text{ N.m}^2 / \text{C}^2$) (فارج تجربی ۹۹)

$$۲۰ \quad (۴)$$

$$۱۰ \quad (۳)$$

$$۲ \quad (۲)$$

$$۱ \quad (۱)$$

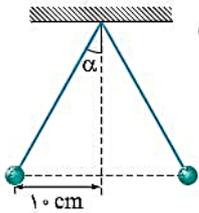
:۱۳

در شکل مقابل، دو گوی مشابه به جرم $3/6 \text{ g}$ و بار یکسان $+q$ در فاصله 1 cm از هم قرار دارند؛ به طوری که گوی بالایی به حالت معلق مانده است. تعداد الکترون‌های کنده‌شده از هر گوی چه قدر است؟

$$\begin{array}{ll} 1/25 \times 10^{11} & (1) \\ 1/25 \times 10^8 & (2) \\ 2/5 \times 10^{11} & (3) \\ 2/5 \times 10^8 & (4) \end{array}$$

:۱۴

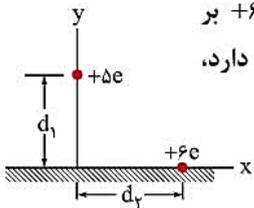
دو گلوله مشابه با بار یکسان هر یک به جرم 24 گرم ، توسط نخ‌هایی سبک به طول 26 سانتی‌متر آویزان شده‌اند و مطابق شکل در حالت تعادل قرار دارند. بار هر گلوله چند میکروکولن است؟

$$\begin{array}{ll} \frac{1}{9} & (1) \\ \frac{2}{3} & (2) \\ 3 & (3) \\ 9 & (4) \end{array}$$

:۱۵

همانند شکل روبه‌رو، بار نقطه‌ای $+5e$ در فاصله $d_1 = 48 \text{ mm}$ بالای سطح زمین نگه داشته شده است و بار نقطه‌ای $+6e$ بر سطح زمین در فاصله افقی $d_2 = +64 \text{ mm}$ از بار اول قرار دارد. مؤلفه افقی نیروی الکتریکی وارد بر باری که بر سطح زمین قرار دارد، چند نیوتون است؟ ($e = 1/6 \times 10^{-19} \text{ C}$)

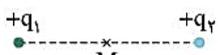

$$\begin{array}{ll} 8/64 \times 10^{-25} & (1) \\ 1/08 \times 10^{-25} & (2) \\ 8/64 \times 10^{-24} & (3) \\ 1/08 \times 10^{-24} & (4) \end{array}$$

:۱۶

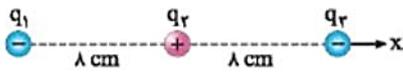
دو بار نقطه‌ای q_1 و q_2 مطابق شکل، در فاصله معینی از هم نگه داشته شده‌اند. نیرویی را که بار q_1 به بار q_2 وارد می‌کند، F_{12} می‌نامیم. اگر بدون آن که فاصله این دو بار تغییر کند، یک بار منفی را در نقطه M قرار دهیم، نیروی F_{12} چگونه تغییر می‌کند؟

(۱) افزایش می‌یابد. (۲) کاهش می‌یابد. (۳) ثابت می‌ماند. (۴) هر سه گزینه قبل ممکن است.

:۱۷

بارهای الکتریکی نقطه‌ای $q_1 = -16 \text{ nC}$ ، $q_2 = +8 \text{ nC}$ و $q_3 = -8 \text{ nC}$ مطابق شکل در جای خود ثابت شده‌اند. اندازه نیروی خالص الکتریکی وارد بر بار q_2 چند برابر اندازه نیروی خالص وارد بر بار q_3 است؟

$$\begin{array}{ll} \frac{1}{2} & (1) \\ 3 & (2) \\ 2 & (3) \\ \frac{1}{3} & (4) \end{array}$$

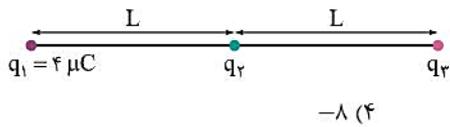
:۱۸

در شکل زیر، برایند نیروهای الکتریکی وارد بر هر یک از بارهای الکتریکی صفر است. نسبت‌های $\frac{x}{r}$ و $\frac{q_3}{q_2}$ به ترتیب از راست به چپ کدام‌اند؟ (ریاضی ۹۹)

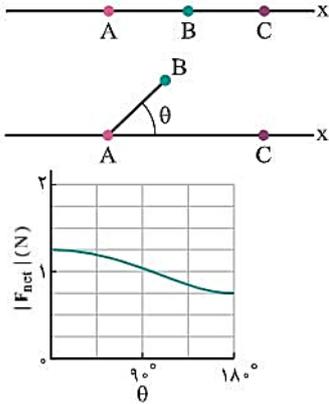
$$\begin{array}{ll} 9 \cdot \frac{3}{2} & (1) \\ -9 \cdot \frac{3}{2} & (2) \\ 9 \cdot 2 & (3) \\ -9 \cdot 2 & (4) \end{array}$$

:۱۹

در شکل مقابل، سه بار نقطه‌ای قرار دارند. برآیند نیروهای الکتریکی وارد بر بار q_3 هم‌اندازهٔ نیروی الکتریکی‌ای است که بار q_1 بر q_3 وارد می‌کند. q_2 چند میکروکولن است؟ (تجربی ۹۸)

:۲۰

سه بار نقطه‌ای همانند شکل روبه‌رو بر محور x قرار دارند و فاصلهٔ هر دو بار مجاور برابر d است. بارهای A و C ثابت نگه داشته شده‌اند و بار B می‌تواند بر روی دایره‌ای به مرکز A حرکت کند. زاویهٔ شعاع متصل به بار B با محور x را با θ نشان می‌دهیم. نمودار زیر، ارتباط اندازهٔ نیروی الکتریکی خالص وارد بر بار A را با θ نشان می‌دهد. نسبت $\frac{q_C}{q_B}$ کدام است؟

$$-۱۶ \text{ یا } +۱۶ \quad (۲)$$

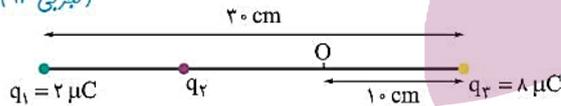
$$+\frac{1}{16} \text{ یا } +۱۶ \quad (۱)$$

$$+\frac{1}{16} \text{ یا } -۱۶ \quad (۴)$$

$$-\frac{1}{16} \text{ یا } +\frac{1}{16} \quad (۳)$$

:۲۱

در شکل زیر، برآیند نیروهای الکتریکی وارد بر هر یک از بارها صفر است. اگر بار $q_4 = 1 \mu\text{C}$ در نقطهٔ O قرار گیرد، نیروی الکتریکی وارد بر آن چند نیوتون می‌شود؟ ($k = 9 \times 10^9 \text{ N}\cdot\text{m}^2 / \text{C}^2$) (تجربی ۹۷)

$$۵/۹۵ \quad (۲)$$

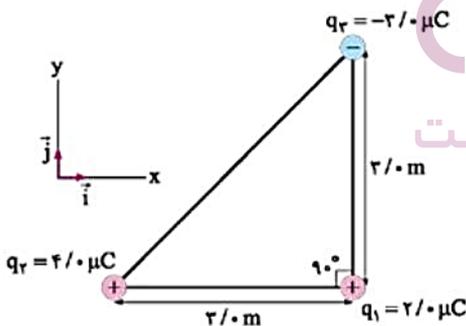
$$۱/۲۵ \quad (۱)$$

$$۷/۵۵ \quad (۴)$$

$$۶/۷۵ \quad (۳)$$

:۲۲

سه ذرهٔ باردار مطابق شکل روبه‌رو در سه رأس مثلث قائم‌الزاویه‌ای ثابت شده‌اند. نیروی الکتریکی خالص وارد بر ذرهٔ واقع در رأس قائمه کدام است؟

$$\vec{F}_T = (8 \times 10^{-3} \text{ N}) \vec{i} + (6 \times 10^{-3} \text{ N}) \vec{j} \quad (۱)$$

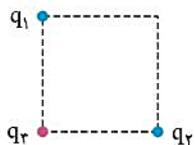
$$\vec{F}_T = (6 \times 10^{-3} \text{ N}) \vec{i} + (8 \times 10^{-3} \text{ N}) \vec{j} \quad (۲)$$

$$\vec{F}_T = (3 \times 10^{-3} \text{ N}) \vec{i} + (4 \times 10^{-3} \text{ N}) \vec{j} \quad (۳)$$

$$\vec{F}_T = (4 \times 10^{-3} \text{ N}) \vec{i} + (3 \times 10^{-3} \text{ N}) \vec{j} \quad (۴)$$

:۲۳

سه ذرهٔ باردار مطابق شکل در سه رأس مربعی به ضلع 3 m ثابت شده‌اند. اگر $q_1 = q_2 = -5 \mu\text{C}$ و $q_3 = +2 \mu\text{C}$ باشد، نیروی خالص الکتریکی وارد بر q_3 برحسب نیوتون کدام است؟

$$0.09\sqrt{2} \quad (۲)$$

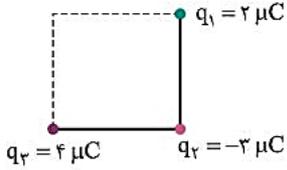
$$0.04\sqrt{2} \quad (۱)$$

$$0.02\sqrt{2} \quad (۴)$$

$$0.01\sqrt{2} \quad (۳)$$

:۲۴

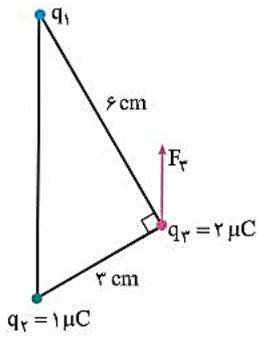
در شکل زیر سه بار الکتریکی نقطه‌ای q_1 ، q_2 و q_3 بر روی سه رأس یک مربع به طول ضلع 2 cm ثابت شده‌اند. اگر بار q_3 را در راستای ضلع افقی مربع 2 cm دیگر از بار q_2 دور کنیم، برآیند نیروهای الکتریکی وارد بر بار q_2 چند برابر می‌شود؟

- (۱) 1
- (۲) $\frac{\sqrt{5}}{10}$
- (۳) $\frac{1}{2}$
- (۴) $\frac{\sqrt{5}}{5}$

:۲۵

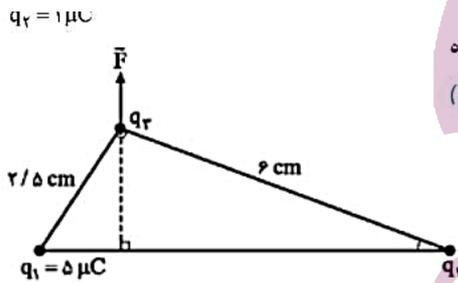
در شکل روبه‌درو، سه بار نقطه‌ای در سه رأس مثلث قائم‌الزاویه‌ای ثابت شده‌اند. اگر F_r ، برآیند نیروهای الکتریکی وارد بر بار q_3 ، موازی خط واصل q_1 و q_2 باشد، F_r چند نیوتون است؟ (تجربی ۹۶)

- (۱) $8\sqrt{5}$
- (۲) $12\sqrt{5}$
- (۳) $16\sqrt{5}$
- (۴) $20\sqrt{5}$

:۲۶

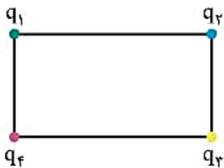
دو ذره باردار q_1 و q_2 مطابق شکل مقابل قرار دارند. نیروی الکتریکی خالص (برآیند) ناشی از دو ذره به ذره باردار q_3 برابر \vec{F} است. q_3 چند میکروکولن است؟ (فارج تجربی ۹۹)

- (۱) 108
- (۲) 24
- (۳) 12
- (۴) 6

:۲۷

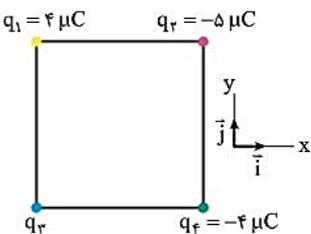
چهار ذره باردار مطابق شکل روبه‌درو، در ۴ رأس مستطیلی که طول آن ۲ برابر عرض آن است، ثابت شده‌اند. اگر برآیند نیروهای الکتریکی وارد بر بار q_4 برابر صفر باشد، کدام است؟ (فارج ریاضی ۹۶)

- (۱) $-5\sqrt{5}$
- (۲) -5
- (۳) 5
- (۴) $5\sqrt{5}$

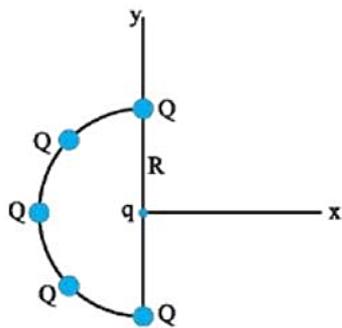
:۲۸

چهار ذره باردار مطابق شکل روبه‌درو در رأس‌های یک مربع به ضلع 20 cm قرار دارند. اگر نیروی الکتریکی خالص وارد بر q_2 در SI به صورت $\vec{F} = -9\vec{i}$ باشد، چند میکروکولن است؟ (ریاضی ۹۸)

- (۱) $-8\sqrt{2}$
- (۲) -4
- (۳) 4
- (۴) $8\sqrt{2}$

:۲۹

پنج بار نقطه‌ای مشابه Q در فاصله‌های مساوی از یکدیگر بر محیط نیم‌دایره‌ای به شعاع R ثابت شده‌اند. اندازه نیروی الکتریکی خالص وارد بر بار q در مرکز این نیم‌دایره کدام است؟ $\sqrt{2} = 1/\sqrt{2}$ و k، ثابت کولن است.

$$\frac{1/\sqrt{2}k|Q||q|}{R^2} \quad (۲)$$

(۴) صفر

$$\frac{k|Q||q|}{R^2} \quad (۱)$$

$$\frac{2/\sqrt{2}k|Q||q|}{R^2} \quad (۳)$$

میدان الکتریکی

:۳۰

در یک میدان الکتریکی یکنواخت، به بار الکتریکی $q = 2 \mu\text{C}$ نیروی الکتریکی $\vec{F} = 10/8 \text{ N } \vec{i} - 14/4 \text{ N } \vec{j}$ وارد می‌شود. بزرگی میدان الکتریکی چند نیوتون بر کولن است؟ (تقریبی ۹۸)

$$4/5 \times 10^6 \quad (۴)$$

$$9 \times 10^6 \quad (۳)$$

$$18 \times 10^6 \quad (۲)$$

$$36 \times 10^6 \quad (۱)$$

:۳۱

دو بار نقطه‌ای q_1 و $q_2 = 5 \times 10^{-7} \text{ C}$ از فاصله d، بر هم نیروی 200 نیوتون وارد می‌کنند. اگر بار q_2 خنثی شود، میدان الکتریکی در محل این بار چند واحد SI خواهد شد؟

$$4 \text{ بی نهایت} \quad (۴)$$

$$4 \times 10^8 \quad (۳)$$

$$10^{-5} \quad (۲)$$

$$\text{صفر} \quad (۱)$$

:۳۲

روی سطح بادکنکی کروی به جرم 30 g بار الکتریکی -400 nC به طور یکنواخت توزیع شده است. اگر این بادکنک را در یک میدان الکتریکی یکنواخت قرار دهیم و در حال تعادل و ساکن بماند، اندازه و جهت میدان الکتریکی چگونه است؟ (فرض کنید به بادکنک نیروی شناوری $2/0$ نیوتون وارد شود و $g = 10 \text{ N/kg}$ باشد).

$$2/5 \times 10^5 \text{ N/C} \quad (۲) \text{ رو به پایین}$$

$$2/5 \times 10^5 \text{ N/C} \quad (۱) \text{ رو به بالا}$$

$$5 \times 10^5 \text{ N/C} \quad (۳) \text{ رو به بالا}$$

$$5 \times 10^5 \text{ N/C} \quad (۴) \text{ رو به پایین}$$

:۳۳

میدان الکتریکی در فاصله r از یک بار نقطه‌ای 250 نیوتون بر کولن است. اگر فاصله را 10 سانتی‌متر بیشتر کنیم، میدان الکتریکی 160 نیوتون بر کولن می‌شود. r چند سانتی‌متر است؟ (فارح ریاضی ۹۲)

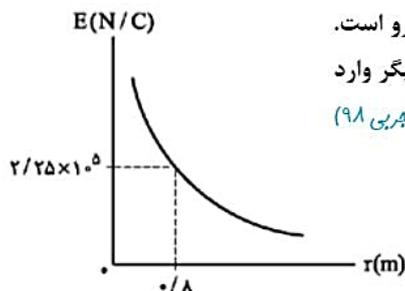
$$160/9 \quad (۴)$$

$$40/9 \quad (۳)$$

$$40 \quad (۲)$$

$$20 \quad (۱)$$

:۳۴

نمودار تغییرات میدان الکتریکی حاصل از بار الکتریکی q بر حسب فاصله از آن، به صورت شکل روبه‌رو است. اگر بار الکتریکی $q' = 9 \mu\text{C}$ را در فاصله 90 سانتی‌متری بار q قرار دهیم، نیرویی که دو ذره باردار بر یکدیگر وارد می‌کنند، چند نیوتون است؟

(فارج تهری ۹۸)

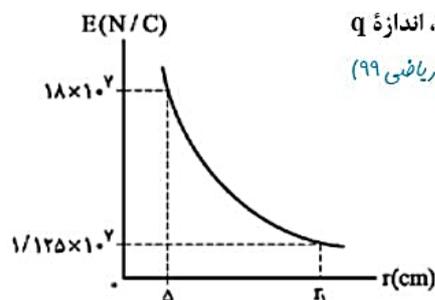
۰/۱۶ (۱)

۰/۳۲ (۲)

۱/۶ (۳)

۳/۲ (۴)

:۳۵

نمودار تغییرات میدان الکتریکی حاصل از بار نقطه‌ای q بر حسب فاصله از آن به صورت شکل روبه‌رو است، اندازه q چند میکروکولن و r_1 چند سانتی‌متر است؟ ($k = 9 \times 10^9 \text{ N.m}^2 / \text{C}^2$) (فارج ریاضی ۹۹)

۱۰، ۵۰ (۱)

۲۰، ۵۰ (۲)

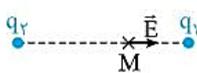
۱۰، ۲۵ (۳)

۲۰، ۲۵ (۴)

برایند میدان های الکتریکی

:۳۶

میدان الکتریکی حاصل از بارهای q_1 و q_2 در نقطه M روی خط واصل بارها، مطابق شکل زیر است. نوع بار الکتریکی آن‌ها به ترتیب، کدام‌اند؟

(ریاضی ۸۳)

(۲) منفی، مثبت

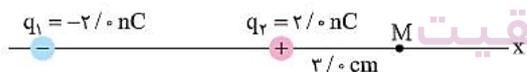
(۱) منفی، منفی

(۴) هر کدام از گزینه‌های دیگر می‌تواند درست باشد.

(۳) مثبت، مثبت

:۳۷

شکل مقابل یک دوقطبی الکتریکی را نشان می‌دهد که فاصله دو بار آن از یکدیگر 6 cm است. با توجه به داده‌های روی این شکل، میدان الکتریکی خالص در نقطه M کدام است؟

$(\frac{16}{9} \times 10^4 \text{ N/C}) \vec{i}$ (۲)

$(-\frac{16}{9} \times 10^4 \text{ N/C}) \vec{i}$ (۱)

$(\frac{20}{9} \times 10^4 \text{ N/C}) \vec{i}$ (۴)

$(-\frac{20}{9} \times 10^4 \text{ N/C}) \vec{i}$ (۳)

:۳۸

دو بار الکتریکی $q_1 = -q$ و $q_2 = +4q$ در فاصله d از هم ثابت نگه داشته شده‌اند و میدان الکتریکی برایند در وسط فاصله بین آن‌ها برابر E_1 است.

حال اگر نصف بار الکتریکی q_1 را کم کرده و به q_2 منتقل کنیم، میدان الکتریکی در همان نقطه برابر E_2 می‌شود. $\frac{E_1}{E_2}$ چه قدر است؟ (فارج ریاضی ۹۷)

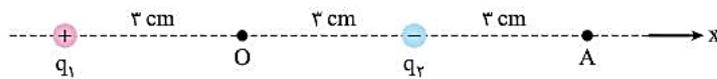
$\frac{3}{2}$ (۴)

$\frac{4}{3}$ (۳)

$\frac{5}{4}$ (۲)

$\frac{5}{3}$ (۱)

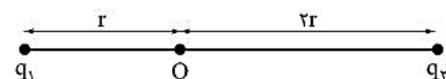
دو بار الکتریکی نقطه‌ای غیرهمنام $q_1 = +1 \text{ nC}$ و $q_2 = -1 \text{ nC}$ مطابق شکل زیر به فاصله 6 cm از یکدیگر قرار دارند. اندازه میدان الکتریکی در نقطه O چند برابر اندازه میدان الکتریکی در نقطه A است و در کدام ناحیه (بدجز در بی‌نهایت دور)، میدان الکتریکی خالص صفر است؟

- (۱) $\frac{9}{4}$ بین بار q_1 و نقطه A ، در هیچ مکانی
 (۲) $\frac{9}{4}$ ، در هیچ مکانی
 (۳) $\frac{3}{4}$ ، بین بار q_2 و نقطه A
 (۴) $\frac{3}{4}$ ، در هیچ مکانی

۴۰

مطابق شکل زیر، دو ذره باردار $q_1 = -2q$ و $q_2 = 6q$ در فاصله $3r$ از هم قرار دارند و بزرگی میدان الکتریکی خالص (برایند) ناشی از دو ذره در نقطه O برابر E_1 است. اگر 50% درصد از بار q_2 به q_1 منتقل شود، بزرگی میدان الکتریکی خالص (برایند) در نقطه O برابر E_2 می‌شود. $\frac{E_2}{E_1}$ کدام است؟

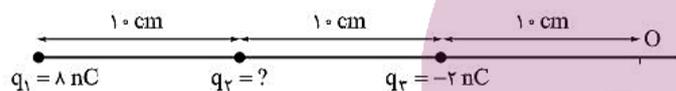
(فارج ریاضی ۹۹)

- (۱) $\frac{1}{14}$
 (۲) $\frac{1}{6}$
 (۳) $\frac{1}{4}$
 (۴) $\frac{1}{2}$

۴۱

سه بار نقطه‌ای مطابق شکل زیر ثابت شده‌اند. میدان الکتریکی برایند حاصل از سه بار در نقطه O برابر 100 N/C است. بار q_2 چند نانوکولن می‌تواند باشد؟ ($k = 9 \times 10^9 \text{ N.m}^2 / \text{C}^2$)

(ریاضی ۹۸)

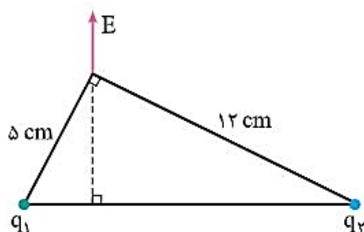

- (۱) $+4$
 (۲) $+2$
 (۳) -2
 (۴) -4

۴۲

دو ذره باردار مطابق شکل زیر، در دو رأس یک مثلث قرار دارند. میدان الکتریکی خالص این دو ذره در رأس دیگر مطابق شکل است. $\frac{q_1}{q_2}$ کدام است؟

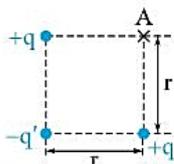
(ریاضی ۹۷)

- (۱) $\frac{25}{144}$
 (۲) $\frac{5}{12}$
 (۳) $\frac{12}{5}$
 (۴) $\frac{144}{25}$

۴۳

در شکل مقابل، میدان الکتریکی حاصل از بارهای نقطه‌ای در نقطه A برابر صفر است. نسبت $\frac{q_1}{q}$ کدام است؟

- (۱) $\sqrt{2}$
 (۲) $2\sqrt{2}$
 (۳) 2
 (۴) $\frac{\sqrt{2}}{2}$

:۴۴

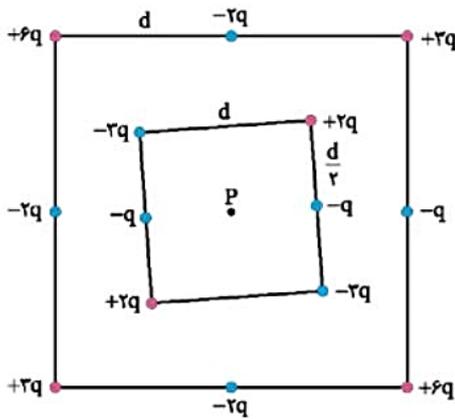
هشت بار الکتریکی نقطه‌ای، هر یک به اندازه 5×10^{-9} کولن، با فاصله‌های مساوی، روی محیط دایره‌ای به شعاع 30 سانتی‌متر توزیع شده‌اند. هرگاه فقط یکی از بارها منفی باشد، بزرگی میدان الکتریکی در مرکز دایره چند نیوتون بر کولن است؟ (ریاضی ۷۰)

- (۱) 10^3
- (۲) 5×10^2
- (۳) 3×10^3
- (۴) 15×10^2

:۴۵

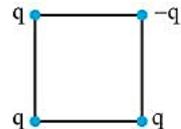
- شکل مقابل، دو آرایه مربعی از ذرات باردار را نشان می‌دهد. مربع‌ها که در نقطه P هم‌مرکزند، هم‌ردیف نیستند. ذره‌ها روی محیط مربع به فاصله d یا $d/2$ از هم قرار گرفته‌اند. بزرگی میدان الکتریکی برآیند در نقطه P کدام است؟ (k ثابت کولن است.)

- (۱) صفر
- (۲) $\frac{kq}{2d^2}$
- (۳) $\frac{kq}{d^2}$
- (۴) $\frac{4kq}{d^2}$

:۴۶

چهار بار نقطه‌ای مطابق شکل زیر در رأس‌های یک مربع به ضلع $a\sqrt{2}$ قرار دارند. بزرگی میدان الکتریکی در نقطه‌ای روی محوری که از مرکز مربع می‌گذرد و بر سطح آن عمود است و در فاصله a از مرکز مربع قرار دارد، کدام است؟ (ثابت کولن k)

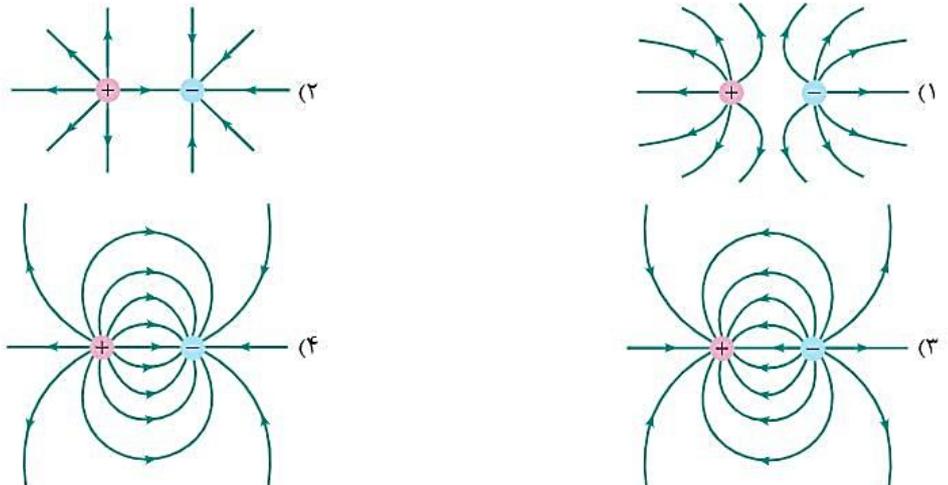
- (۱) $\frac{kq}{a^2}$
- (۲) $\frac{2kq}{a^2}$
- (۳) $\frac{2\sqrt{2}kq}{a^2}$
- (۴) $\frac{\sqrt{2}kq}{2a^2}$

ایران نوشته

توشه‌ای برای موفقیت

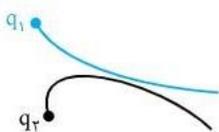
:۴۷

در شکل‌های رسم‌شده در گزینه‌های زیر، اندازه دو بار یکسان ولی علامت آن‌ها مخالف هم است. در کدام گزینه آرایش خطوط میدان درست است؟

:۴۸

در شکل مقابل، دو خط میدان الکتریکی برای دو بار نقطه‌ای q_1 و q_2 داده شده است. کدام گزینه در مقایسه اندازه و

علامت دو بار، درست است؟

(۲) $|q_1| > |q_2|$ ، غیرهمنام

(۱) $|q_1| > |q_2|$ ، همنام

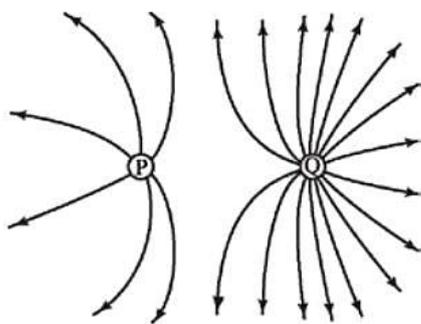
(۴) $|q_1| < |q_2|$ ، غیرهمنام

(۳) $|q_1| < |q_2|$ ، همنام

:۴۹

شکل روبه‌رو دو بار نقطه‌ای P و Q را به همراه خطوط میدان الکتریکی حاصل از

آن‌ها، نشان می‌دهد. کدام گزینه در مورد این شکل درست است؟

(۱) بار الکتریکی P بیشتر از بار الکتریکی Q است.

(۲) اندازه نیروی الکترواستاتیکی وارد بر بار P کوچک‌تر از اندازه نیروی الکترواستاتیکی وارد بر بار Q است.

(۳) بار الکتریکی P کم‌تر از بار الکتریکی Q است.

(۴) هر دو گزینه (۲) و (۳) درست‌اند.

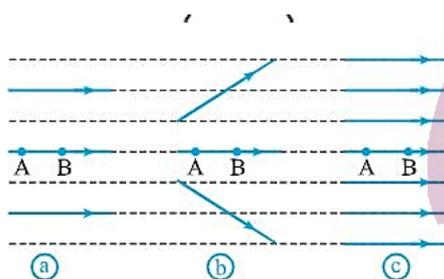
:۵۰

شکل روبه‌رو، سه آرایش خطوط میدان الکتریکی را نشان می‌دهد. در هر آرایش، یک

پروتون از حالت سکون در نقطه A رها می‌شود و سپس توسط میدان الکتریکی تا نقطه B

شتاب می‌گیرد. نقطه‌های A و B در هر سه آرایش، فاصله‌های یکسانی از هم دارند. در کدام

شکل سرعت پروتون در نقطه B بیشتر است؟

(۲) b

(۱) a

(۳) c

(۴) در هر سه یکسان است.

:۵۱

در شکل مقابل، فاصله خطوط میدان الکتریکی مجاور یکدیگر در سمت چپ شکل، ۲ برابر

سمت راست شکل است. اگر اندازه میدان الکتریکی در نقطه A برابر 40 N/C باشد، اندازه نیروی

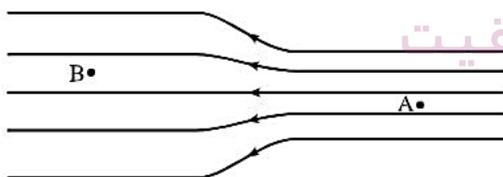
الکتریکی‌ای که به یک پروتون در نقطه B وارد می‌شود چند نیوتون است؟ ($e = 1/6 \times 10^{-19} \text{ C}$)

(۲) $6/4 \times 10^{-19}$

(۱) $6/4 \times 10^{-18}$

(۴) $3/2 \times 10^{-19}$

(۳) $3/2 \times 10^{-18}$

پتانسیل و اختلاف پتانسیل الکتریکی

:۵۲

بار الکتریکی $q = -2 \mu\text{C}$ از نقطه‌ای با پتانسیل الکتریکی $V_1 = -40 \text{ V}$ تا نقطه‌ای با پتانسیل الکتریکی $V_2 = -10 \text{ V}$ جابجا می‌شود. انرژی پتانسیل بار چند ژول و چگونه تغییر می‌کند؟

(ریاضی ۸۷)

(۱) 10^{-4} ژول کاهش می‌یابد. (۲) 10^{-4} ژول افزایش می‌یابد. (۳) 6×10^{-5} ژول افزایش می‌یابد. (۴) 6×10^{-5} ژول کاهش می‌یابد.

:۵۳

در یک میدان الکتریکی، بار $q = -2 \mu\text{C}$ از نقطه A تا نقطه B جابجا می‌شود. اگر تغییر انرژی پتانسیل الکتریکی آن در این جابجایی برابر 2 mJ و پتانسیل نقطه A برابر 20 V باشد، پتانسیل نقطه B چند ولت است؟

(فارج تهری ۹۳)

(۱) ۸۰ (۲) -۸۰ (۳) -۱۲۰ (۴) ۱۲۰

:۵۴

یک الکترون در یک میدان الکتریکی از نقطه A رها شده و فقط تحت تأثیر نیروی الکتریکی، به نقطه B می‌رود. اگر انرژی جنبشی الکترون در این حرکت $J = 6/4 \times 10^{-19}$ افزایش یابد، اختلاف پتانسیل الکتریکی بین دو نقطه A و B چند ولت است؟ ($e = 1/6 \times 10^{-19} \text{ C}$)

(۱) ۲ (۲) ۴ (۳) ۲/۵ (۴) ۵/۰

:۵۵

با حرکت بار الکتریکی مثبت در جهت میدان الکتریکی، انرژی پتانسیل آن می‌یابد و کار انجام شده توسط میدان بر روی آن است.

(تهری ۷۵) (۱) افزایش، مثبت (۲) افزایش، منفی (۳) کاهش، مثبت (۴) کاهش، منفی

:۵۶

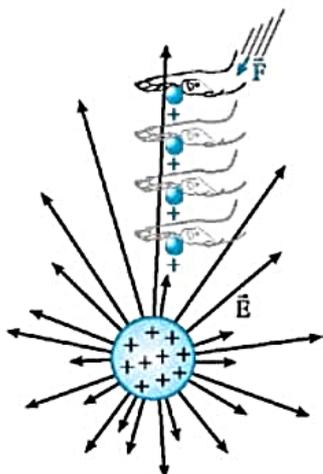
- با توجه به شکل روبه‌رو، می‌توان نتیجه گرفت که لزوماً

(۱) کار نیروی دست، فرینۀ کار میدان الکتریکی بوده است.

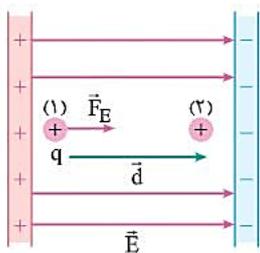
(۲) کار نیروی دست مثبت بوده است.

(۳) بار مثبت از پتانسیل بیشتر به پتانسیل کمتر حرکت کرده است.

(۴) هر سه گزینه بالا درست است.

۵۷:

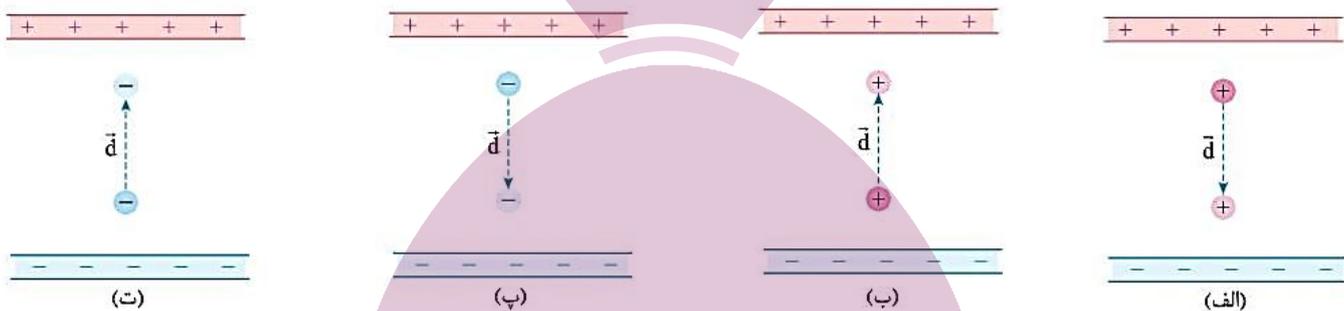

در شکل روبه‌رو، بار $+q$ از نقطه (۱) به نقطه (۲) برده می‌شود و اختلاف پتانسیل دو نقطه را ΔV می‌نامیم. اگر بار الکتریکی $-2q$ را از نقطه (۱) به نقطه (۲) ببریم، اختلاف پتانسیل دو نقطه چند برابر ΔV می‌شود؟

- (۱) ۱
- (۲) ۲
- (۳) -2
- (۴) $-\frac{1}{2}$

۵۸:

در چهار شکل زیر، یک ذره باردار را در میدان الکتریکی یکنواختی در جهت‌های نشان داده شده جابه‌جا کرده‌ایم. در کدام شکل (شکل‌ها)، انرژی پتانسیل الکتریکی بار کاهش می‌یابد؟

(۴) شکل‌های ب و پ

(۳) شکل‌های الف و ب

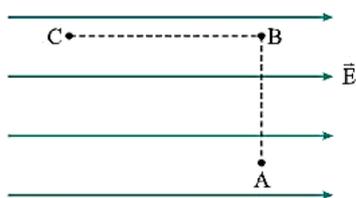
(۲) شکل‌های الف و ت

(۱) فقط شکل ت

۵۹:

مطابق شکل روبه‌رو، بار $q = +50 \text{ nC}$ را در میدان الکتریکی یکنواخت N/C نخست از نقطه A تا نقطه B و سپس تا نقطه C جابه‌جا می‌کنیم. اگر $AB = 0.2 \text{ m}$ و $BC = 0.4 \text{ m}$ باشد، تغییر انرژی پتانسیل الکتریکی بار q در این جابه‌جایی چند ژول است؟

- (۱) $+2/4 \times 10^{-2}$
- (۲) $-2/4 \times 10^{-2}$
- (۳) $-1/6 \times 10^{-2}$
- (۴) $+1/6 \times 10^{-2}$

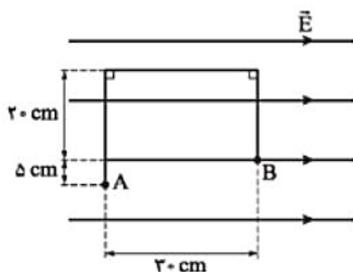

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

۶۰:

در شکل روبه‌رو، در میدان الکتریکی یکنواخت $E = 10^5 \text{ N/C}$ ، بار نقطه‌ای $q = -5 \mu\text{C}$ از طریق مسیر نشان داده شده از نقطه A به نقطه B منتقل شده است. در این انتقال، انرژی پتانسیل الکتریکی این ذره باردار چند ژول تغییر می‌کند؟

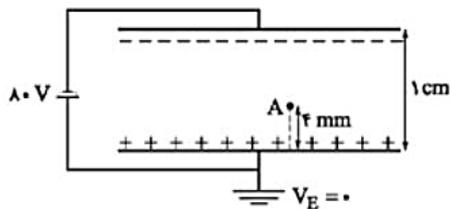
- (۱) $+0/15$
- (۲) $-0/15$
- (۳) $+0/10$

۶۱:

دو صفحه رسانای موازی با ابعاد بزرگ را مطابق شکل روبه‌رو به یک باتری وصل کرده‌ایم، پتانسیل نقطه A چند ولت است؟

(تجربی ۹۹)

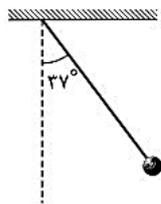
- (۱) -۴۸
- (۲) -۳۲
- (۳) +۳۲
- (۴) +۴۸

۶۲:

در شکل روبه‌رو، گلوله‌ای با بار الکتریکی $+40 \mu\text{C}$ توسط نخ‌ی با جرم ناچیز آویخته شده و در میدان الکتریکی یکنواخت افقی، به حالت تعادل قرار دارد. اگر نیروی کشش نخ 0.1 N باشد، در این میدان اختلاف پتانسیل بین دو نقطه که در راستای افقی با هم 10 cm فاصله دارند، چند ولت است؟ ($\sin 37^\circ = 0.6$)

(فارج ریاضی ۹۷)

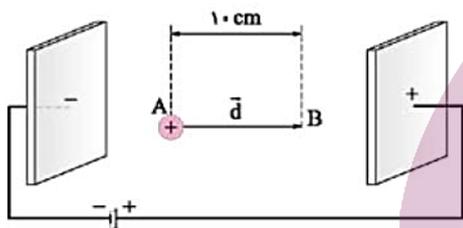
- (۱) ۳۰۰
- (۲) ۲۵۰
- (۳) ۲۰۰
- (۴) ۱۵۰

۶۳:

در میدان الکتریکی یکنواخت $E = 3/34 \times 10^2 \text{ N/C}$ ، یک پروتون به جرم $1.67 \times 10^{-27} \text{ kg}$ و بار $1.6 \times 10^{-19} \text{ C}$ ، از نقطه A با سرعت v در خلاف جهت میدان الکتریکی پرتاب شده است. پروتون سرانجام در نقطه B متوقف می‌شود. اندازه v چند متر بر ثانیه است؟ (از وزن پروتون و مقاومت هوا چشم‌پوشی کنید.)

- (۱) 4×10^4
- (۲) 2×10^4
- (۳) 8×10^4
- (۴) 10^4

۶۴:

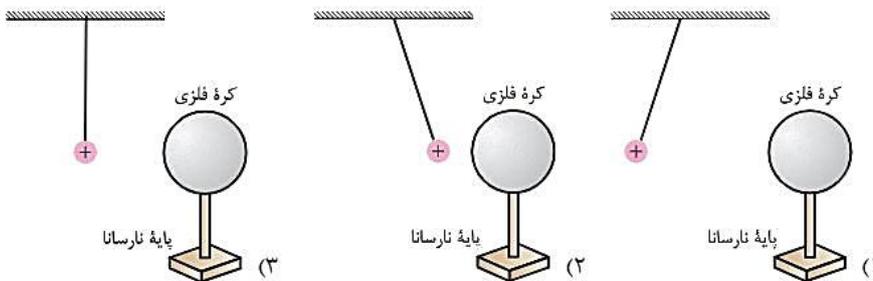
در کدام یک از موارد زیر، دافعه الکتریکی وجود ندارد و صرفاً با نیروی جاذبه الکتریکی روبه‌رو هستیم؟

- (۱) جریان آبی که از یک شیر آب خارج می‌شود به طرف یک بادکنک باردار کشیده می‌شود.
- (۲) هسته اتم هیدروژن، الکترون را به طرف خودش می‌کشد.
- (۳) یک شانه باردار، خرده‌های کاغذ را به طرف خودش می‌کشد.
- (۴) هر سه گزینه قبل

ایران تونشہ
توشه‌ای برای موفقیت

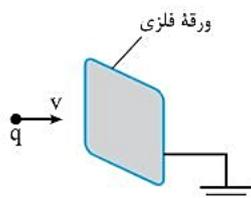
۶۵:

یک کره فلزی بدون بار الکتریکی را که روی پایه نارسانایی قرار دارد، به آونگ الکتریکی باردار نزدیک می‌کنیم. در کدام گزینه وضعیت آونگ الکتریکی پس از نزدیک کردن این کره، درست نشان داده شده است؟

(۴) هر سه گزینه قبل می‌تواند درست باشد.

:۶۶

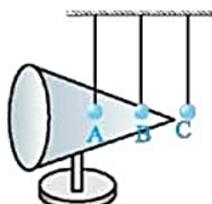

- یک ذره باردار مطابق شکل، به طرف یک ورقه فلزی که به زمین متصل شده است، پرتاب می‌شود. هر چه بار به ورقه نزدیک‌تر می‌شود، تندی‌اش
 (۱) زیاد می‌شود.
 (۲) کم می‌شود.
 (۳) تغییر نمی‌کند.
 (۴) بسته به علامت بارش، ممکن است زیاد یا کم شود.

:۶۷

- سه جسم A، B و C را دوبه‌دو به یکدیگر نزدیک می‌کنیم. وقتی A و B به یکدیگر نزدیک شوند، همدیگر را با نیروی الکتریکی جذب می‌کنند و اگر B و C را به یکدیگر نزدیک کنیم، یکدیگر را با نیروی الکتریکی دفع می‌کنند. کدام یک از گزینه‌های زیر می‌تواند صحیح باشد؟ (فارج تهری ۹۰)
- (۱) A و C بار هم‌نام و هم‌اندازه دارند.
 (۲) B و C بار غیرهم‌نام دارند.
 (۳) B بدون بار و C باردار است.
 (۴) A بدون بار و B باردار است.

:۶۸

- در شکل روبه‌رو، یک مخروط فلزی روی پایه عایقی قرار دارد و سه آونگ الکتریکی هم‌طول با گلوله‌های فلزی، در تماس با آن قرار دارند. اگر مخروط را به یک «وان دو گراف» متصل کنیم،
 (۱) آونگ A بیشتر از دو آونگ دیگر منحرف می‌شود.
 (۲) آونگ B بیشتر از دو آونگ دیگر منحرف می‌شود.
 (۳) آونگ C بیشتر از دو آونگ دیگر منحرف می‌شود.
 (۴) هر سه آونگ به یک‌اندازه منحرف می‌شوند.

خازن

:۶۹

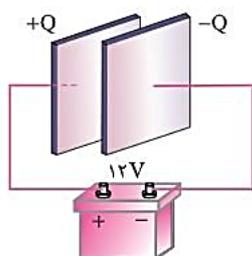
- با داشتن ظرفیت یک خازن، می‌توان کدام مورد زیر را تعیین کرد؟
 (۱) بیشترین باری که خازن می‌تواند در خود ذخیره کند.
 (۲) باری که با اعمال اختلاف پتانسیل یک ولت در خازن ذخیره می‌شود.
 (۳) بیشترین ولتاژی که می‌توان به دو سر خازن متصل کرد.
 (۴) هر سه گزینه قبل درست است.

:۷۰

- بدون تغییر ساختار یک خازن، به کدام روش می‌توان ظرفیت خازن را ۲ برابر کرد؟
 (۱) ۲ برابر کردن بار خازن
 (۲) نصف کردن اختلاف پتانسیل دو سر خازن
 (۳) ۲ برابر کردن بار خازن یا نصف کردن اختلاف پتانسیل دو سر آن
 (۴) هیچ کدام

:۷۱

- خازنی مطابق شکل مقابل به یک باتری متصل شده و بار الکتریکی آن $24 \mu\text{C}$ است. اگر همین خازن را به اختلاف پتانسیل 36 V متصل کنیم، بار الکتریکی آن (برحسب میکروکولن) و ظرفیت آن (برحسب میکروفاراد) به ترتیب از راست به چپ، کدام است؟

- (۱) ۲، ۳۶
 (۲) ۳۶، ۳۶
 (۳) ۲، ۷۲
 (۴) ۳۶، ۷۲

:۷۲

اختلاف پتانسیل بین دو صفحه یک خازن را از 28 V به 40 V افزایش می‌دهیم. اگر با این کار، $15\ \mu\text{C}$ بار ذخیره شده در خازن افزوده شود، ظرفیت خازن چند میکرو فاراد بوده است؟

- (۱) $0/8$ (۲) $1/25$ (۳) $0/4$ (۴) $0/2$

:۷۳

فاصله بین صفحات خازنی 5 mm ، مساحت هر یک از صفحه‌های آن 40 cm^2 و بین صفحات آن هوا است. اگر فاصله بین صفحات خازن 4 mm کاهش یابد، ظرفیت خازن چند پیکوفاراد افزایش می‌یابد؟ $(\epsilon_0 = 9 \times 10^{-12} \frac{\text{C}^2}{\text{N.m}^2})$

(فارج ریاضی ۹۸)

- (۱) $7/2$ (۲) 24 (۳) $28/8$ (۴) 36

:۷۴

یک خازن تخت به یک باتری بسته شده است. پس از مدتی، در حالی که خازن همچنان به باتری متصل است، فاصله بین صفحه‌های خازن را دو برابر می‌کنیم. کدام موارد زیر درست است؟

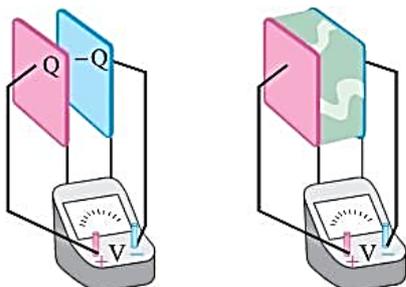
(تجربی ۹۹)

- (الف) میدان الکتریکی میان صفحه‌ها نصف می‌شود. (ب) اختلاف پتانسیل میان صفحه‌ها نصف می‌شود.
 (پ) ظرفیت خازن دو برابر می‌شود. (ت) بار روی صفحه‌ها نصف می‌شود.
 (۱) الف و ب (۲) الف و ت (۳) ب و ت (۴) پ و ت

:۷۵

خازن بارداری را که بین دو صفحه‌اش هوا است، از باتری جدا می‌کنیم و دو صفحه آن را به یک ولت‌سنج متصل می‌کنیم. اگر در همین حال، یک دی‌الکتریک بین دو صفحه خازن قرار دهیم، عددی که ولت‌سنج نشان می‌دهد و بزرگی میدان الکتریکی بین دو صفحه خازن، به ترتیب از راست به چپ چگونه تغییر می‌کند؟

- (۱) افزایش می‌یابد، افزایش می‌یابد. (۲) کاهش می‌یابد، کاهش می‌یابد.
 (۳) افزایش می‌یابد، کاهش می‌یابد. (۴) کاهش می‌یابد، افزایش می‌یابد.

ایران تونل
توشه‌ای برای موفقیت

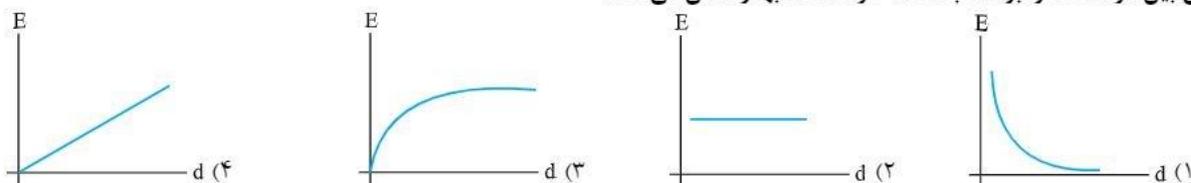
:۷۶

عایق از بین دو صفحه خازن خارج شود، ظرفیت خازن و بار الکتریکی ذخیره شده در خازن به ترتیب از راست به چپ مطابق کدام گزینه می‌شود؟

- (۱) $4\ \mu\text{C}$ و $2 \times 10^{-2}\ \mu\text{F}$ (۲) $4\ \mu\text{C}$ و $4 \times 10^{-2}\ \mu\text{F}$
 (۳) $8\ \mu\text{C}$ و $4 \times 10^{-2}\ \mu\text{F}$ (۴) $8\ \mu\text{C}$ و $2 \times 10^{-2}\ \mu\text{F}$

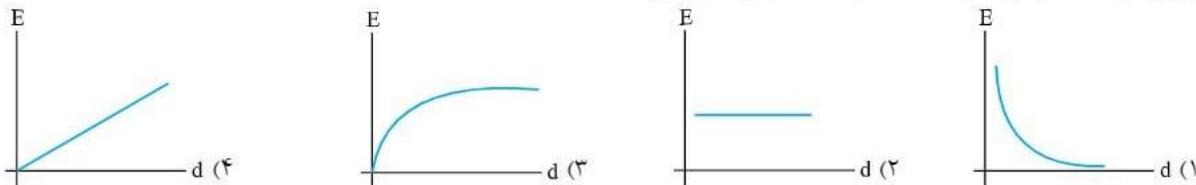
:۷۷

خازن تختی با دی‌الکتریک هوا را به یک مولد متصل می‌کنیم و سپس، فاصله دو صفحه‌اش را تغییر می‌دهیم. کدام نمودار زیر، تغییرات بزرگی میدان الکتریکی بین دو صفحه را بر حسب فاصله دو صفحه، بهتر نشان می‌دهد؟

:۷۸

خازن تختی با دی‌الکتریک هوا را پس از باردار شدن، از مولد جدا کرده و فاصله دو صفحه‌اش را تغییر می‌دهیم. کدام گزینه تغییرات بزرگی میدان الکتریکی بین دو صفحه را برحسب فاصله دو صفحه، بهتر نشان می‌دهد؟

:۷۹

(فارج تهری ۹۸)

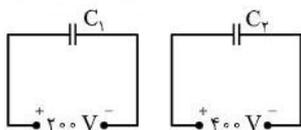
خازنی به ظرفیت $5 \mu F$ به یک باتری $10V$ متصل است. انرژی ذخیره شده در این خازن چند میکروژول است؟

- (۱) ۵۰۰ (۲) ۲۵۰ (۳) ۵۰ (۴) ۲۵

:۸۰

(ریاضی فارج ۹۷)

در مدارهای زیر، انرژی خازن C_1 ، ۲۰ درصد انرژی خازن C_2 است. $\frac{C_2}{C_1}$ چقدر است؟

- (۱) $\frac{5}{8}$ (۲) $\frac{4}{5}$ (۳) $\frac{5}{4}$ (۴) $\frac{8}{5}$

:۸۱

ظرفیت خازنی $2 \mu F$ است. اختلاف پتانسیل بین دو صفحه آن را یک ولت افزایش می‌دهیم، انرژی آن $J \cdot 10^{-6} \times 5$ افزایش می‌یابد. اختلاف پتانسیل اولیه خازن چند ولت بوده است؟

(فارج تهری ۹۹)

- (۱) ۵ (۲) ۴ (۳) ۳ (۴) ۲

:۸۲

بار خازنی به ظرفیت $5 \mu F$ ، ۲۵ درصد افزایش می‌یابد و در اثر آن، $90 \mu J$ به انرژی ذخیره شده در خازن افزوده می‌شود. ولتاژ اولیه دو سر خازن چند ولت بوده است؟

(تهری ۹۸)

- (۱) ۸ (۲) $12/5$ (۳) ۲۰ (۴) ۲۵

:۸۳

بار خازنی به ظرفیت $5 \mu F$ ، ۲۵ درصد افزایش می‌یابد و در اثر آن، $90 \mu J$ به انرژی ذخیره شده در خازن افزوده می‌شود. ولتاژ اولیه دو سر خازن چند ولت بوده است؟

(تهری ۹۸)

- (۱) ۸ (۲) $12/5$ (۳) ۲۰ (۴) ۲۵

:۸۴

ظرفیت خازنی $15 \mu\text{F}$ و انرژی ذخیره شده در آن U است. اگر 3 mC بار الکتریکی را از صفحه منفی جدا کنیم و به صفحه مثبت انتقال دهیم، انرژی ذخیره شده در خازن 900 mJ افزایش می یابد. انرژی اولیه خازن (U) چند میلی ژول است؟

(۱) ۳۰۰ (۲) ۶۰۰ (۳) ۱۲۰۰ (۴) ۱۵۰۰ (فارج تهرنی ۹۷)

:۸۵

ظرفیت خازنی $12 \mu\text{F}$ و اختلاف پتانسیل الکتریکی بین دو صفحه آن V_1 است. اگر $6 \mu\text{C}$ بار الکتریکی را از صفحه منفی آن به صفحه مثبت انتقال دهیم، انرژی ذخیره شده در آن $28/5 \mu\text{J}$ کاهش می یابد. V_1 چند ولت است؟

(۱) ۵ (۲) ۱۰ (۳) ۱۵ (۴) ۲۰ (ریاضی ۹۹)

